បរមត្ថធម៌ ៤

 រៀបរៀងដោយ ព្រះភិក្ខុ កោសល្លធម្ម នួន សារ៉េត (ព្រះជន្ម ៣៥)ថ្ងៃចន្ទ ៩រោច ខែកត្តិក ឆ្នាំវក អដ្ឋស័ក ព.ស.២៥៦០, គ.ស.២០១៦

បរមត្ថធម៌ ៤ យ៉ាង

(ចិត្ត៨៩ ឬ ១២១ ដួង, ចេតសិក ៥២, រូប ២៨, និព្វាន ២ ឬ ៩ បទ)

❁ចិត្តបរមត្ថ ៨៩ ឬ ១២១ ដួង:

-កាមាវចរភូមិ ៥៤ ដួង

-រូបាវចរភូមិមាន ១៥ ដួង

-អរូបាវចរភូមិមាន ១២ ដួង

-លោកុត្តរភូមិមាន ៨ ឬ ៤0 ដួង

កាមាវចរភូមិមាន ៥៤ ដួង គឺ:

ក.អកុសលចិត្ត ១២ ដួង

លោភមូលចិត្ត ៨ ដួង

១- សោមនស្សសហគតំ ទិដ្ឋិគតសម្បយុត្តំ អសង្ខារិកំ លោភមូលចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង សោមនស្សវេទនា ប្រកបដោយទិដ្ឋិ មិនមានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

២-សោមនស្សសហគតំ ទិដ្ឋិគតសម្បយុត្តំ សសង្ខារិកំ លោភមូលចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង សោមនស្សវេទនា ប្រកបដោយទិដ្ឋិ មានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

៣- សោមនស្សសហគតំ ទិដ្ឋិគតវិប្បយុត្តំ អសង្ខារិកំ លោភមូលចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង សោមនស្សវេទនា ប្រាសចាកទិដ្ឋិ មិនមានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

៤- សោមនស្សសហគតំ ទិដ្ឋិគតវិប្បយុត្តំ សសង្ខារិកំ លោភមូលចិត្ត កើតរួមជាមួយ នឹង សោមនស្សវេទនា ប្រាសចាកទិដ្ឋិ មានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

៥- ឧបេក្ខាសហគតំ ទិដ្ឋិគតសម្បយុត្តំ អសង្ខារិកំ លោភមូលចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ប្រកបដោយទិដ្ឋិ មិនមានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

៦- ឧបេក្ខាសហគតំ ទិដ្ឋិគតសម្បយុត្តំ សសង្ខារិកំ លោភមូលចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ប្រកបដោយទិដ្ឋិ មានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

៧- ឧបេក្ខាសហគតំ ទិដ្ឋិគតវិប្បយុត្តំ អសង្ខារិកំ លោភមូលចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ប្រាសចាកទិដ្ឋិ មិនមានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

៨- ឧបេក្ខាសហគតំ ទិដ្ឋិគតវិប្បយុត្តំ សសង្ខារិកំ លោភមូលចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ប្រាសចាកទិដ្ឋិ មានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

ទោសមូលចិត្ត ២ ដួង

១- ទោមនស្សសហគតំ បដិឃសម្បយុត្តំ អសង្ខារិកំ ទោសមូលចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង ទោមនស្សវេទនា ប្រកបដោយសេចក្ដីថ្នាំងថ្នាក់ចិត្ត មិនមានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

២- ទោមនស្សសហគតំ បដិឃសម្បយុត្តំ សសង្ខារិកំ ទោសមូលចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង ទោមនស្សវេទនា ប្រកបដោយសេចក្ដីថ្នាំងថ្នាក់ចិត្ត មានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

មោហមូលចិត្ត ២ ដួង

១- ឧបេក្ខាសហគតំ វិចិកិច្ឆាសម្បយុត្តំ មោហមូលចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ប្រកបដោយ វិចិកិច្ឆា (សេចក្ដីសង្ស័យ) ។

២- ឧបេក្ខាសហគតំ ឧទ្ធច្ចសម្បយុត្តំ មោហមូលចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ប្រកបដោយ ឧទ្ធច្ចៈ (សេចក្តីរាយមាយចិត្ត) ។

សេចក្តីតទៅនេះ នឹងសង្គ្រោះកម្មបថ ១០ ចូលក្នុងអកុសលចិត្ត ១២ តទៅៈ

មោហ (ការមិនដឹង) ក្នុងធម៌ ៨ យ៉ាង

១.ទុក្ខេ អញ្ញាណំ សេចក្តីមិនដឹង ក្នុងទុក្ខសច្ច ។

២.ទុក្ខសមុទយេ អញ្ញាណំ សេចក្តីមិនដឹង ក្នុងទុក្ខសមុទយសច្ច ។

៣.ទុក្ខនិរោធេ អញ្ញាណំ សេចក្តីមិនដឹង ក្នុងទុក្ខនិរោធសច្ច ។

៤.ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទាយ អញ្ញាណំ សេចក្តីមិនដឹង ក្នុងមគ្គសច្ច ដែលជាផ្លូវនាំឲ្យដល់ទីរំលត់ទុក្ខ ១២ កង ។

៥.បុព្វន្តេ អញ្ញាណំ សេចក្តីមិនដឹង ក្នុងខន្ធ ធាតុ អាយតន ជាដើម ។

៦.អបរន្តេ អញ្ញាណំ សេចក្តីមិនដឹង ក្នុងខន្ធ ធាតុ អាយតន ដែលជាអនាគត ។

៧.បុព្វន្តាបរន្តេ អញ្ញាណំ សេចក្តីមិនដឹង ក្នុងខន្ធ ធាតុ អាយតន ដែលជាអតីត និង អនាគត ។

៨.ឥទប្បច្ចយតា បដិច្ចសមុប្បន្នេសុ ធម្មេសុ អញ្ញាណំ សេចក្តីមិនដឹង ក្នុងបដិច្ចសមុប្បាទ គឺ មិនដឹងក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដែលអាស្រ័យគ្នា កើតឡើងថា ធម៌នេះជាបច្ច័យ ។

សេចក្តីសង្ស័យ ៨ យ៉ាង

១.ពុទ្ធេ កង្ខតិ សង្ស័យក្នុងព្រះពុទ្ធ ។

២.ធម្មេ កង្ខតិ សង្ស័យក្នុងព្រះធម៌ ។

៣.សង្ឃេ កង្ខតិ សង្ស័យក្នុងព្រះសង្ឃ ។

៤.សិក្ខាយ កង្ខតិ សង្ស័យក្នុងសិក្ខា (ត្រៃសិក្ខា) ។

៥.បុព្វន្តេ កង្ខតិ សង្ស័យក្នុង ខន្ធ ធាតុ អាយតន ដែលជាអតីត ។

៦.អបរន្តេ កង្ខតិ សង្ស័យក្នុងខន្ធ ធាតុ អាយតន ដែលជាអនាគត ។

៧.បុព្វន្តាបរន្តេ កង្ខតិ សង្ស័យក្នុងខន្ធ ធាតុ អាយតន ដែលជាអតីត និង អនាគត ។

៨.បដិច្ចសមុប្បាទេ កង្ខតិ សង្ស័យក្នុងបដិច្ចសមុប្បាទធម៌ ។

នីវរណធម៌ ៥ មានធម៌លៈដូច្នេះ

១.កាមឆន្ទ លះបង់ចេញដោយធម៌ ៣ គឺៈ

-ដោយតទង្គនិស្សរណ គឺ វិបស្សនា ។

-ដោយវិក្ខម្ភននិស្សរណ គឺ អសុភឈាន ។

-ដោយសមុច្ឆេទនិស្សរណ គឺ អរហត្តមគ្គ ។

២.ព្យាបាទ លះចេញដោយធម៌ ២ គឺៈ

-ដោយវិក្ខម្ភននិស្សរណ គឺ មេត្តាឈាន ។

-ដោយសមុច្ឆេទនិស្សរណ គឺ អនាគាមិមគ្គ ។

៣.ថីនមិទ្ធ លះចេញដោយធម៌ ២ គឺៈ

-ដោយវិក្ខម្ភននិស្សរណ គឺអលោកសញ្ញា ។

-ដោយសមុច្ឆេទនិស្សរណ គឺ អរហត្តមគ្គ ។

៤.ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ច លះចេញដោយវិក្ខម្ភននិស្សរណ ដោយសមថកម្មដ្ឋាន យ៉ាងណាមួយ ។

-កុក្កុច្ច លះចេញដោយសមុច្ឆេទនិស្សរណ គឺ ដោយអនាគាមិមគ្គ ។

-ឧទ្ធច្ច លះចេញដោយសមុច្ឆេទនិស្សរណ គឺ ដោយអរហត្តមគ្គ ។

៥.វិចិកិច្ឆា លះចេញដោយធម៌ ២ គឺៈ

-ដោយវិក្ខម្ភននិស្សរណ គឺ ឈានយ៉ាងណាមួយ ។

-ដោយសមុច្ឆេទនិស្សរណ គឺ បឋមមគ្គ ។

អកុសលកម្មបថ ១០

ក.កាយកម្ម ៣ គឺៈ

១.បាណាតិបាតា ការសម្លាប់សត្វ ។

២.អទិន្នាទានា ការលួចទ្រព្យអ្នកដទៃ ។

៣.កាមេសុមិច្ឆាចារា ការប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាម ។

ខ.វចីកម្ម ៤ គឺៈ

១.មុសាវាទោ ការនិយាយពាក្យកុហក ។

២.បិសុណាវាទោ ការនិយាយពាក្យញុះញង់ ។

៣.ផរុសវាទោ ការនិយាយពាក្យគ្រោតគ្រាត ។

៤.សម្ផប្បលាបោ ការនិយាយពាក្យឥតប្រយោជន៍ ។

គ.មនោកម្ម ៣ គឺៈ

១.អភិជ្ឈា ការសំឡឹងរំពៃ ចង់បានទ្រព្យគេ ។

២.ព្យាបាទោ ការចងគំនុំព្យាបាទ ។

៣.មិច្ឆាទិដ្ឋិ ការយល់ខុស (គឺនិយតមិច្ឆាទិដ្ឋិ) ។

ប្ចាណាតិបាត មានអង្គ ៥

១.បាណោ សត្វមានជីវិត ។

២.បាណសញ្ញិតា សេចក្តីដឹងថា សត្វមានជីវិត ។

៣.វធកចិត្តំ ចិត្តគិតនឹងសម្លាប់ ។

៤.ឧបក្កមោ ព្យាយាមនឹងសម្លាប់ ។

៥.តេន មរណំ សត្វស្លាប់ដោយព្យាយាមនោះ ។

អទិន្នាទាន មានអង្គ ៥

១.បរបរិគ្គហិតំ ទ្រព្យដែលមានម្ចាស់គេហួងហែងរក្សា ។

២.បរបរិគ្គហិតសញ្ញិតា សេចក្តីដឹងថា ទ្រព្យមានម្ចាស់គេហួងហែងរក្សា ។

៣.ថេយ្យចិត្តំ ចិត្តគិតនឹងលួច ។

៤.ឧបក្កមោ ព្យាយាមនឹងលួច ។

៥.តេន ហរណំ លួចបានដោយព្យាយាមនោះ ។

កាមេសុមិច្ឆាចារ មានអង្គ ៤

១.អគមនីយដ្ឋានំ ស្ត្រីដែលមិនគួរនឹងគប់រក គឺ ស្ត្រីដែលមានគេហួងហែងរក្សា ។

២.តស្ស សេវនចិត្តំ	ចិត្តគិតនឹងសេពនូវមេថុនធម្ម ក្នុងស្ត្រីនោះ ។
៣.ឧបក្កមោ	ព្យាយាមនឹងសេពនូវមេថុនធម្មនោះ ។
៤.មគ្គេន មគ្គប្បដិបាទនំ	ញុំាងមគ្គនិងមគ្គឲ្យដល់គ្នា ។

មុសាវាទ មានអង្គ ៤

១.អតថំ វត្ថុ	វត្ថុមិនពិត ។
២.វិសំវាទនចិត្តំ	ចិត្តគិតនឹងពោលឲ្យខុស ។
៣.តជ្ជោ វាយាមោ	ព្យាយាមនឹងពោលឲ្យខុស ។
៤.បរស្ស តទត្ថវិជាននំ	ញុំាងអ្នកដទៃ ឲ្យដឹងច្បាស់នូវសេចក្តីនោះ ។

សុរាមេរយ មានអង្គ ៤

១.មជ្ជនីយវត្ថុ	វត្ថុជាទីតាំងនៃសេចក្តីស្រវឹង គឺ សុរា និង មេរ័យ ។
២.បាតុកម្យតាចិត្តំ	ចិត្តគិតបំរុងនឹងផឹក ។
៣.តជ្ជោ វាយាមោ	ព្យាយាមនឹងផឹកទឹកស្រវឹងនោះ ។
៤.តស្សបានំ	បានផឹកនូវទឹកស្រវឹងនោះ ឲ្យកន្លងបំពង់កចូលទៅ ។

អព្រហ្មចរិយ មានអង្គ ៤

១.សេវនចិត្តំ	ចិត្តគិតនឹងសេព ។
២.តេទនវត្ថុ	វត្ថុជាទីទម្លាយនូវសីល គឺ ទ្វារទាំង ៣០ ទ្វារណាមួយ ។

៣.តជ្ជោ វាយាមោ ព្យាយាមនឹងសេពនូវមេថុនធម្មនោះ ។

៤.មគ្គេន មគ្គប្បដិបាទនំ ញុំាងមគ្គឲ្យដល់គ្នា ។

វិកាលភោជន មានអង្គ ៣

១.វិកាលោ កាលខុស គឺ ព្រះអាទិត្យជ្រេទៅហើយ ដរាបទល់នឹងអរុណរះ ។

២.យាវកាលិកំ របស់ដែលគួរបរិភោគបានក្នុងកាល គឺតាំងពីអរុណរះឡើងដរាបដល់ថ្ងៃត្រង់។

៣.អជ្ឈោហរណំ បានលេបចូលទៅក្នុងបំពង់ក ។

នច្ចគីត និង មាលារួមគ្នាបានជាសិក្ខាបទមួយ មានអង្គ ៦

១.នច្ចគីតាទិ ការល្បែងមានរាំ និងច្រៀងជាដើម ។

២.ភគ្គកម្យតាចិត្តំ ចិត្តគិតបំរុងនឹងធ្វើ ។

៣.សុតទស្សនត្ថាយគមនំ ទៅដើម្បីនឹងស្តាប់ឬមើល ហើយបានស្តាប់ឬមើល ។

៤.មាលាទិ វត្ថុសម្រាប់ប្រដាប់កាយ មានផ្កាកម្រងជាដើម ។

៥.ធារណាច្ឆន្ទតា សេចក្តីប្រាថ្នា នឹងប្រដាប់តាក់តែង ។

៦.តស្ស ធារណំ បានប្រដាប់តាក់តែង នូវវត្ថុសម្រាប់ប្រដាប់កាយ មានផ្កាកម្រងជាដើមនោះ ។

ឧច្ចាសយន មានអង្គ ៣

១.ឧច្ចាសយនមហាសយនំ ទីដេកទីអង្គុយ ដ៏ខ្ពស់ហួសប្រមាណ ។

២.បរិភោគចិត្តំ ចិត្តគិតនឹងដេក ឬអង្គុយ ។

៣.បរិភោគករណំ បានដេក ឬអង្គុយ ។

ជាតរូប មានអង្គ ៣

១.ជាតរូបរជតំ មាសឬប្រាក់ ជាអកប្បិយភណ្ឌ ។

២.អត្តុទ្ទិសតា ចំពោះជារបស់ខ្លួន ។

៣.បដិគ្គណ្ហាតិ បានទទួលកាន់យកដោយខ្លួនឯង ឬប្រើអ្នកដទៃឲ្យទទួលកាន់យក ហើយត្រេកអរចំពោះមាស និង ប្រាក់នោះ ។

បិសុណាវាចា មានអង្គ ៤

១.ភិន្ទិតព្វោ បរោ អ្នកដទៃមានរូប គឺ ខ្លួនគប្បីញុះញង់បំបែក ។

២.ភេទនបុរេក្ខារតា គិតនឹងញុះញង់បំបែកអ្នកដទៃនោះ ។

៣.តជ្ជោ វាយាមោ ព្យាយាមនឹងញុះញង់បំបែកបំបាក់អ្នកដទៃនោះ ។

៤.តស្ស តទត្ថវិជាននំ ញុំាងអ្នកដទៃ ឲ្យដឹងច្បាស់នូវដំណើរដែលខ្លួនញុះញង់បំបែកបំបាក់នោះ។

ផរុសវាចា មានអង្គ ៣

១.អក្កោសិតព្វោ បរោ អ្នកដទៃដែលមានរូប គឺ ខ្លួនគប្បីជេរប្រទេច ។

២.កុប្បិតចិត្តំ ចិត្តខឹងរន្ធត់ ។

៣.អក្កោសនា បានជេរប្រទេចគេ ។

សម្ផប្បលាប មានអង្គ ២

១.ភារតយុទ្ធសិតាហរណាទិនិរត្ថកថា ពាក្យឥតប្រយោជន៍ មានរឿងចំបាំងនៃមហារត: និងរឿងយក្សលួចនាំនាងសិតាយកទៅជាដើម ។

២.តថារូបីកថាកថនំ ពោលនូវពាក្យឥតប្រយោជន៍ មានសភាពដូច្នេះ ។

អភិជ្ឈា មានអង្គ ២

១.បរភណ្ឌំ ទ្រព្យជារបស់អ្នកដទៃ ។

២.អត្តនោ បរិណាមនំ គិតចង់បង្អោនទ្រព្យរបស់អ្នកដទៃនោះ ឲ្យបានមកជាទ្រព្យរបស់ខ្លួន ដោយកលឧបាយផ្សេងៗ ។

ព្យាបាទ មានអង្គ ២

១.បរសត្តោ អ្នកដទៃក្រៅពីខ្លួន ។

២.តស្ស តំ តំ វិនាសចិន្តា គិតគុំកួនប្រុងនឹងឲ្យអ្នកដទៃនោះ ដល់នូវសេចក្ដីវិនាសដោយហេតុនោះៗ ។

មិច្ឆាទិដ្ឋិ មានអង្គ ២

១.វត្ថុនោ ច គហិតាការវិបរិតតា ចិត្តប្រែប្រួលដោយអាការខុសអំពីព្រះរតនត្រ័យជាដើម។

២.យថា ច នំ គណ្ហាតិ តថាភាវេន តស្សូបដ្ឋានំ គំនិតដែលយល់ខុសនោះ ឃើញខុសយ៉ាងណា ក៏ប្រកាន់ខុសនោះថាជាត្រូវវិញ ។

កិលេស ១៥០០

អារម្មណ៍ដែលជាហេតុ ឲ្យកិលេសកើត មាន ១៥០ គឺ ចេតសិក ៥២, និប្ផន្នរូប ១៨ និង លក្ខណរូប ៤ រួមជា ៧៥ ។ អារម្មណ៍ ៧៥ នេះ កើតក្នុងសន្តាន ២ គឺ អជ្ឈត្តសន្តាន និង ពហិទ្ធ-សន្តាន រួមជាអារម្មណ៍ ១៥០ ។ ហើយគុណនឹង កិលេស ១០ ត្រូវជាកិលេស ១៥០០ ។

តណ្ហា ១០៨

តណ្ហាក្នុងអាយតនៈ ១២ បូកនឹង តណ្ហា ៣ គឺ កាមតណ្ហា, ភវតណ្ហា, និង វិភវតណ្ហា ត្រូវជា ៣៦ ។ បូកក្នុងកាលទាំង ៣ គឺ អតីតកាល មាន ៣៦, បច្ចុប្បន្នកាល មាន ៣៦, អនាគតកាល មាន ៣៦ ត្រូវជា តណ្ហាទាំងអស់ មាន ១០៨ ។

ឧបកលេស ១៦

១.អភិជ្ឈាវិសមលោភ	ការប្រាថ្នាចង់បាន ។
២.ទោស	ការប្រទូសនឹងអារម្មណ៍ ។
៣.កោធ	ការខឹងក្រោធ ។
៤.ឧបនាហ	ចងក្រោធទុក ។
៥.មក្ខ	រមិលគុណ ។
៦.បលាស	វាយឫកស្មើ លើកខ្លួនស្មើគេ ។
៧.ឥស្សា	ការច្រណែន ។
៨.មច្ឆរិយ	ការកំណាញ់ ។
៩.មាយា	ការលាក់ពុត ។
១០.សាថេយ្យ	ការអំនួត ។
១១.ថម្ភ	រឹងថ្លឹង ។
១២.សារម្ភ	ប្រណាំងវាសនា ។

១៣.មាន ការលើកដម្កើងខ្លួន ។

១៤.អតិមាន ការមើលងាយគេ ។

១៥.មទ ការស្រវឹង ។

១៦.បមាទ ការប្រមាទ ។

សំយោជន ១០

កាមរាគ, បដិឃ, មាន, ទិដ្ឋិ, វិចិកិច្ឆា, សីលព្វតបរាមាស, ភវរាគ, ឥស្សា, មច្ឆរិយ, អវិជ្ជា ។

កលេស ១០

លោភ, ទោស, មោហ, មាន, ទិដ្ឋិ, វិចិកិច្ឆា, ថីន, ឧទ្ធច្ច, អហិរិក, អនោត្តប្ប ។

១- អហេតុកចិត្ត ១៨ ដួង:

អហេតុកអកុសលវិបាកចិត្ត ៧ ដួង

១- ឧបេក្ខាសហគតំ ចក្ខុវិញ្ញាណំ អកុសលវិបាកចិត្តំ អកុសលវិបាកចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ឃើញរូបមិនល្អ ។

២- ឧបេក្ខាសហគតំ សោតវិញ្ញាណំ អកុសលវិបាកចិត្តំ អកុសលវិបាកចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ឮសម្លេងមិនល្អ ។

៣- ឧបេក្ខាសហគតំ ឃានវិញ្ញាណំ អកុសលវិបាកចិត្តំ អកុសលវិបាកចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ធំក្លិនមិនល្អ ។

៤- ឧបេក្ខាសហគតំ ជិវ្ហាវិញ្ញាណំ អកុសលវិបាកចិត្តំ អកុសលវិបាកចិត្ត កើតរួមជា

មួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ដឹងរសមិនល្អ ។

៥- ទុក្ខសហគតំ កាយវិញ្ញាណំ អកុសលវិបាកចិត្តំ អកុសលវិបាកចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង ទុក្ខវេទនា ប៉ះផ្ទប់នូវកាយមិនជាទីប្រាថ្នា ។

៦- ឧបេក្ខាសហគតំ មនោធាតុ អកុសលវិបាកចិត្តំ អកុសលវិបាកចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ទទួលនូវអារម្មណ៍មិនល្អ ។

៧- ឧបេក្ខាសហគតំ មនោវិញ្ញាណធាតុ អកុសលវិបាកចិត្តំ អកុសលវិបាកចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ពិចារណានូវអារម្មណ៍មិនល្អ ។

អហេតុកកុសលវិបាកចិត្ត ៨ ដួង

១- ឧបេក្ខាសហគតំ ចក្ខុវិញ្ញាណំ កុសលវិបាកចិត្តំ កុសលវិបាកចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ឃើញរូបល្អ ។

២- ឧបេក្ខាសហគតំ សោតវិញ្ញាណំ កុសលវិបាកចិត្តំ កុសលវិបាកចិត្តកើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ឮសម្លេងល្អ ។

៣- ឧបេក្ខាសហគតំ ឃានវិញ្ញាណំ កុសលវិបាកចិត្តំ កុសលវិបាកចិត្តកើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ធំក្លិនល្អ ។

៤-ឧបេក្ខាសហគតំ ជិវ្ហាវិញ្ញាណំ កុសលវិបាកចិត្តំ កុសលវិបាកចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ស្រូបរសល្អ ។

៥-សុខសហគតំ កាយវិញ្ញាណំ កុសលវិបាកចិត្តំ កុសលវិបាកចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង សុខវេទនា ប៉ះខ្ទប់សម្ផស្សល្អ ។

៦-ឧបេក្ខាសហគតំ មនោធាតុ កុសលវិបាកចិត្តំ កុសលវិបាកចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ទទួលនូវបញ្ចារម្មណ៍ល្អ ។

៧-សោមនស្សសហគតំ មនោវិញ្ញាណធាតុ អហេតុកកុសលវិបាកចិត្តំ អហេតុក-កុសលវិបាកចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង សោមនស្សវេទនា ពិចារណានូវបញ្ចារម្មណ៍ល្អ ។

៨-ឧបេក្ខាសហគតំ មនោវិញ្ញាណធាតុ អហេតុកកុសលវិបាកចិត្តំ អហេតុកកុសល-វិបាកចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ពិចារណានូវបញ្ចារម្មណ៍ល្អ ។

អហេតុកកិរិយាចិត្ត ៣ ដួង

១-ឧបេក្ខាសហគតំ មនោធាតុ អហេតុកកិរិយាចិត្តំ អហេតុកកិរិយាចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា រាវរកអារម្មណ៍តាមបញ្ចទ្វារ ។

២-ឧបេក្ខាសហគតំ មនោវិញ្ញាណធាតុ អហេតុកកិរិយាចិត្តំ អហេតុកកិរិយាចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា រាវរកអារម្មណ៍តាមមនោទ្វារ ។

៣-សោមនស្សសហគតំ មនោវិញ្ញាណធាតុ អហេតុកកិរិយាចិត្តំ អហេតុកកិរិយាចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង សោមនស្សវេទនា គឺការញញឹមរបស់ព្រះអរហន្ត ។

កិច្ច ១៤ របស់អហេតុកចិត្ត ១៨

១.ចក្ខុវិញ្ញាណ ២ ធ្វើទស្សនកិច្ច (កិច្ចឃើញរូប) ។

២.សោតវិញ្ញាណ ២ ធ្វើសវនកិច្ច (កិច្ចឮសំឡេង) ។

៣.ឃានវិញ្ញាណ ២ ធ្វើឃាយនកិច្ច (កិច្ចធំក្លិន) ។

៤.ជិវ្ហាវិញ្ញាណ ២ ធ្វើសាយនកិច្ច (កិច្ចស្រូបរស) ។

៥.កាយវិញ្ញាណ ២ ធ្វើផុស្សនកិច្ច (កិច្ចប៉ះខ្ទប់សម្ផស្ស) ។

៦.សម្បដិច្ឆន្នចិត្ត ២ ធ្វើសម្បដិច្ឆន្នកិច្ច (កិច្ចទទួលបញ្ចារម្មណ៍) ។

៧.ឧបេក្ខាសន្តីរណចិត្ត ២ ធ្វើកិច្ច ៥ គឺៈ

-**បដិសន្ធិកិច្ច** ធ្វើការបន្តក្នុងភពថ្មី

-**ភវង្គកិច្ច** ធ្វើការរក្សាភព

-**ចុតិកិច្ច** ធ្វើការឃ្លាតចាកភព

-**សន្តីរណកិច្ច** ធ្វើការពិចារណាអារម្មណ៍

-**តទាលម្ពណកិច្ច** ធ្វើការទទួលអារម្មណ៍តពីជវ័ន ។

៨.សោមនស្សសន្តីរណចិត្ត ១ ធ្វើកិច្ច ២ គឺៈ

-**សន្តីរណកិច្ច** ធ្វើការពិចារណាអារម្មណ៍

-**តទាលម្ពណកិច្ច** ធ្វើការទទួលអារម្មណ៍តពីជវ័ន ។

៩.បញ្ចទ្វារាវជ្ជនចិត្ត ១ ធ្វើអាវជ្ជនកិច្ច គឺ ការទទួលបញ្ចារម្មណ៍ ។

១០.មនោទ្វារាវជ្ជនចិត្ត ១ ធ្វើកិច្ច ២ គឺៈ

-**អាវជ្ជនកិច្ច** គឺ ការទទួលអារម្មណ៍តាមមនោទ្វារ

-**វោដ្ឋព្វនកិច្ច** គឺ ការកំណត់អារម្មណ៍តាមបញ្ចទ្វារ ។

១១.ហសិតុប្បាទចិត្ត ១ ធ្វើជវនកិច្ច ការសេពសោយអារម្មណ៍ ធ្វើឲ្យកើតការញញឹមរបស់ព្រះអរហន្ត ។

១.អតិមហន្តារម្មណ៍ទី ១

១.អតីតភវង្គ បានដល់ កាមបដិសន្ធិ ១០

២.ភវង្គចលន បានដល់ កាមបដិសន្ធិ ១០ } ផុតវិថី

៣.ភវង្គុបច្ឆេទ បានដល់ កាមបដិសន្ធិ ១០

៤.បញ្ចទ្វារាវជ្ជន បានដល់ កិរិយាមនោធាតុ ១

៥.បញ្ចវិញ្ញាណ បានដល់ ទ្វិបញ្ចវិញ្ញាណ ១០

៦.សម្បដិច្ឆន្ន បានដល់ វិបាកមនោធាតុ ២

៧.សន្តីរណ បានដល់ សន្តីរណវិបាក ៣

៨.វោដ្ឋព្វន បានដល់ កិរិយាមនោវិញ្ញាណ ១

៩, **១០**, **១១**, **១២**, **១៣**, **១៤**, **១៥ ជវ័ន** បានដល់ កាមជវ័ន ២៩ គឺ អកុសលចិត្ត ១២, ហសិតុប្បាទចិត្ត ១, មហាកុសលចិត្ត ៨, មហាកិរិយាចិត្ត ៨ ។

១៦.តទាលម្ពណ

១៧.តទាលម្ពណ } សន្តីរណវិបាក ៣, មហាវិបាក ៨, ហើយក៏ផុតចាកវិថីចិត្ត ។

មហន្តារម្មណ៍ មាន ២ ន័យ

២.មហន្តារម្មណ៍ទី ១

១.អតីតភវង្គ កើត ២ ខណៈ

៣.ភវង្គចលន កើត ១ ខណៈ ផុតវិថី

៤.ភវង្គុបច្ឆេទ កើត ១ ខណៈ

៥.បញ្ចទ្វារាវជ្ជន កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ១

៦.បញ្ចវិញ្ញាណ កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ២

៧.សម្បដិច្ឆន្ន កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ៣

៨.សន្តីរណ កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ៤

៩.វោដ្ឋព្វន កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ៥

១០, ១១, ១២, ១៣, ១៤, ១៥, ១៦ ជវន័ គឺ ជវនចិត្ត ៧ ខណៈ ជាវិថីទី ៦

១៧.ភវង្គ (ផុតចាកវិថី) ។

២.មហន្តារម្មណ៍ទី ២

១.អតីតភវង្គ ៣ ខណៈ

៤.ភវង្គចលន ១ ខណៈ

៥.ភវង្គុបច្ឆេទ ១ ខណៈ

(១–៥) ផុតវិថី

៦.បញ្ចទ្វារាវជ្ជន ១ ខណៈ ជាវិថីទី ១

៧.បញ្ចវិញ្ញាណ ១ ខណៈ ជាវិថីទី ២

៨.សម្បដិច្ឆន្ន ១ ខណៈ ជាវិថីទី ៣

៩.សន្តីរណ ១ ខណៈ ជាវិថីទី ៤

១០.ទោឌ្ឋព្វន ១ ខណៈ ជាវិថីទី ៥

១១, ១២, ១៣, ១៤, ១៥, ១៦, ១៧ ជវ័ន ៧ ខណៈ ជាវិថីទី ៦

ផុតវិថី ភវង្គបាត ចិត្តប្រព្រឹត្តទៅក្នុងក្រសែភវង្គ ។

បរិត្តារម្មណ៍មាន ៦ ន័យ

៣.បរិត្តារម្មណ៍ទី ១

១.អតីតភវង្គ កើត ៤ ខណៈ
៥.ភវង្គចលន កើត ១ ខណៈ
៦.ភវង្គុបច្ឆេទ កើត ១ ខណៈ
} ផុតវិថី

៧.បញ្ចទ្វារាវជ្ជន កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ១

៨.បញ្ចវិញ្ញាណ កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ២

៩.សម្បដិច្ឆន្ន កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ៣

១០.សន្តីរណ កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ៤

១១, **១២**, **១៣** **ទោឌ្ឋពូន** កើត ៣ ខណៈ ជាវិថីទី ៥

១៤, **១៥**, **១៦**, **១៧** **ភវង្គ** កើត ៤ ខណៈ ផុតវិថី ។

៣.បរិត្តារម្មណ៍ទី ២

១.អតីតភវង្គ កើត ៥ ខណៈ
៦.ភវង្គចលន កើត ១ ខណៈ
៧.ភវង្គុបច្ឆេទ កើត ១ ខណៈ
} ផុតវិថី

៨.បញ្ចទ្វារាវជ្ជន កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ១

៩.បញ្ចវិញ្ញាណ កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ២

១០.សម្បដិច្ឆន្ន កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ៣

១១.សន្តីរណ កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ៤

១២, **១៣**, **១៤** វោដ្ឋពូន កើត ៣ ខណៈ ជាវិថីទី ៥

១៥, **១៦**, **១៧** ភវង្គ កើត ៣ ខណៈ ផុតវិថី ។

៣.បរិត្តារម្មណ៍ទី ៣

១.អតីតភវង្គ កើត ៦ ខណៈ
៧.ភវង្គចលន កើត ១ ខណៈ
៨.ភវង្គុបច្ឆេទ កើត ១ ខណៈ
} ផុតវិថី

៩.បញ្ចទ្វារាវជ្ជន កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ១

១០.បញ្ចវិញ្ញាណ កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ២

១១.សម្បដិច្ឆន្ន កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ៣

១២.សន្តីរណ កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ៤

១៣, ១៤, ១៥ វោដ្ឋព្វន កើត ៣ ខណៈ ជាវិថីទី ៥

១៦, ១៧ ភវង្គ កើត ២ ខណៈ ផុតវិថី ។

៣.បរិត្តារម្មណ៍ទី ៤

១.អតីតភវង្គ កើត ៧ ខណៈ }

៨.ភវង្គចលន កើត ១ ខណៈ } ផុតវិថី

៩.ភវង្គុបច្ឆេទ កើត ១ ខណៈ }

១០.បញ្ចទ្វារាវជ្ជន កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ១

១១.បញ្ចវិញ្ញាណ កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ២

១២.សម្បដិច្ឆន្ន កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ៣

១៣.សន្តីរណ កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ៤

១៤, ១៥, ១៦ វោដ្ឋព្វន កើត ៣ ខណៈ ជាវិថីទី ៥

១៧.ភវង្គ កើត ១ ខណៈ ផុតវិថី ។

៣.បរិត្តារម្មណ៍ទី ៥

១.អតីតភវង្គ កើត ៨ ខណៈ

៩.ភវង្គចលន កើត ១ ខណៈ ⎬ ផុតវិថី

១០.ភវង្គុបច្ឆេទ កើត ១ ខណៈ

១១.បញ្ចទ្វារាវជ្ជន កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ១

១២.បញ្ចវិញ្ញាណ កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ២

១៣.សម្បដិច្ឆន្ន កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ៣

១៤.សន្តីរណ កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ៤

១៥, ១៦, ១៧ ទោដ្ឋព្វន កើត ៣ ខណៈ ជាវិថីទី ៥ ។

៣.បរិត្តារម្មណ៍ទី ៦

១.អតីតភវង្គ កើត ៩ ខណៈ

១០.ភវង្គចលន កើត ១ ខណៈ ⎬ ផុតវិថី

១១.ភវង្គុបច្ឆេទ កើត ១ ខណៈ

១២.បញ្ចទ្វារាវជ្ជន កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ១

១៣.បញ្ចវិញ្ញាណ កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ២

១៤.សម្បដិច្ឆន្ន កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ៣

១៥.សន្តីរណ កើត ១ ខណៈ ជាវិថីទី ៤

១៦, ១៧ ទោដ្ឋពូន កើត ២ ខណៈ ជាវិថីទី ៥ ។

អតបរិត្តារម្មណ៍ មាន ៦ ន័យ

៤.អតបរិត្តារម្មណ៍ ទី ១

១.អតីតភវង្គ ១០ ខណៈ

២.ភវង្គចលន ២ ខណៈ

៣.ភវង្គុបច្ឆេទ ៥ ខណៈ ។

៤.អតបរិត្តារម្មណ៍ ទី ២

១.អតីតភវង្គ ១១ ខណៈ

២.ភវង្គចលន ២ ខណៈ

៣.ភវង្គុបច្ឆេទ ៤ ខណៈ ។

៤.អតបរិត្តារម្មណ៍ ទី ៣

១.អតីតភវង្គ ១២ ខណៈ

២.ភវង្គចលន ២ ខណៈ

៣.ភវង្គុបច្ឆេទ ៣ ខណៈ ផុតវិថី។

៤.អតបរិត្តារម្មណ៍ ទី ៤

១.អតីតភវង្គ ១៣ ខណៈ

២.ភវង្គចលន ២ ខណៈ

៣.ភវង្គុបច្ឆេទ ២ ខណៈ ផុតវិថី ។

អតបរិត្តារម្មណ៍ ទី ៥

១.អតីតភវង្គ ១២ ខណៈ

២.ភវង្គចលន ២ ខណៈ

៣.ភវង្គុបច្ឆេទ ៣ ខណៈ ផុតទិវិថី ។

៤.អតបរិត្តារម្មណ៍ ទី ៦

១.អតីតភវង្គ ១៥ ខណៈ

២.ភវង្គចលន ២ ខណៈ ផុតវិថី ។

អនុពន្ធកមនោទ្វារវថី ឬ តទនុវត្តកមនោទ្វារវថី (អារម្មណ៍កើតតមកពីបញ្ចទ្វារ) ៤

១.អតីតគហណវិថី ជាវិថីមានអារម្មណ៍ ជាអតីត

២.សម្ហូគហណវិធី ជាវិថីរួមអារម្មណ៍

៣.អត្ថគហណវិធី ជាវិថីដែលដឹងអត្ថន័យ

៤.នាមគហណវិធី ជាវិថីដឹងឈ្មោះ ។

ក-សោភណកាមាវចរចិត្ត ២៤ ដួង:

មហាកុសលចិត្ត ៨ ដួង

១-សោមនស្សសហគតំ ញាណសម្បយុត្តំ អសង្ខារិកំ មហាកុសលចិត្តំ មហាកុសលចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង សោមនស្សវេទនា ប្រកបដោយបញ្ញា មិនមានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

២-សោមនស្សសហគតំ ញាណសម្បយុត្តំ សសង្ខារិកំ មហាកុសលចិត្តំ មហាកុសលចិត្ត

កើតរួមជាមួយនឹង សោមនស្សវេទនា ប្រកបដោយបញ្ញា មានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

៣-សោមនស្សសហគតំ ញាណវិប្បយុត្តំ អសង្ខារិកំ មហាកុសលចិត្តំ មហាកុសលចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង សោមនស្សវេទនា ប្រាសចាកបញ្ញា មិនមានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

៤-សោមនស្សសហគតំ ញាណវិប្បយុត្តំ សសង្ខារិកំ មហាកុសលចិត្តំ មហាកុសលចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង សោមនស្សវេទនា ប្រាសចាកបញ្ញា មានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

៥-ឧបេក្ខាសហគតំ ញាណសម្បយុត្តំ អសង្ខារិកំ មហាកុសលចិត្តំ មហាកុសលចិត្ត

កើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ប្រកបដោយបញ្ញា មិនមានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

៦-ឧបេក្ខាសហគតំ ញាណសម្បយុត្តំ សសង្ខារិកំ មហាកុសលចិត្តំ មហាកុសលចិត្ត

កើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ប្រកបដោយបញ្ញា មានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

៧-ឧបេក្ខាសហគតំ ញាណវិប្បយុត្តំ អសង្ខារិកំ មហាកុសលចិត្តំ មហាកុសលចិត្ត

កើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ប្រាសចាកបញ្ញា មិនមានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

៨-ឧបេក្ខាសហគតំ ញាណវិប្បយុត្តំ សសង្ខារិកំ មហាកុសលចិត្តំ មហាកុសលចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ប្រាសចាកបញ្ញា មានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

មហាវិបាកចិត្ត ៨ ដួង

១.សោមនស្សសហគតំ ញាណសម្បយុត្តំ អសង្ខារិកំ មហាវិបាកចិត្តំ មហាវិបាកចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង សោមនស្សវេទនា ប្រកបដោយបញ្ញា មិនមានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

២.សោមនស្សសហគតំ ញាណសម្បយុត្តំ សសង្ខារិកំ មហាវិបាកចិត្តំ មហាវិបាកចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង សោមនស្សវេទនា ប្រកបដោយបញ្ញា មានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

៣.សោមនស្សសហគតំ ញាណវិប្បយុត្តំ អសង្ខារិកំ មហាវិបាកចិត្តំ មហាវិបាកចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង សោមនស្សវេទនា ប្រាសចាកបញ្ញា មិនមានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

៤.សោមនស្សសហគតំ ញាណវិប្បយុត្តំ សសង្ខារិកំ មហាវិបាកចិត្តំ មហាវិបាកចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង សោមនស្សវេទនា ប្រាសចាកបញ្ញា មានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

៥.ឧបេក្ខាសហគតំ ញាណសម្បយុត្តំ អសង្ខារិកំ មហាវិបាកចិត្តំ មហាវិបាកចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ប្រកបដោយបញ្ញា មិនមានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

៦.ឧបេក្ខាសហគតំ ញាណសម្បយុត្តំ សសង្ខារិកំ មហាវិបាកចិត្តំ មហាវិបាកចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ប្រកបដោយបញ្ញា មានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

៧.ឧបេក្ខាសហគតំ ញាណវិប្បយុត្តំ អសង្ខារិកំ មហាវិបាកចិត្តំ មហាវិបាកចិត្ត កើត

រួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ប្រាសចាកបញ្ញា មិនមានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

៨.ឧបេក្ខាសហគតំ ញាណវិប្បយុត្តំ សសង្ខារិកំ មហាវិបាកចិត្តំ មហាវិបាកចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ប្រាសចាកបញ្ញា មានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

មហាកិរិយាចិត្ត ៨ ដួង

១.សោមនស្សសហគតំ ញាណសម្បយុត្តំ អសង្ខារិកំ មហាកិរិយាចិត្តំ មហាកិរិយាចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង សោមនស្សវេទនា ប្រកបដោយបញ្ញា មិនមានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

២.សោមនស្សសហគតំ ញាណសម្បយុត្តំ សសង្ខារិកំ មហាកិរិយាចិត្តំ មហាកិរិយាចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង សោមនស្សវេទនា ប្រកបដោយបញ្ញា មានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

៣.សោមនស្សសហគតំ ញាណវិប្បយុត្តំ អសង្ខារិកំ មហាកិរិយាចិត្តំ មហាកិរិយាចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង សោមនស្សវេទនា ប្រាសចាកបញ្ញា មិនមានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

៤.សោមនស្សសហគតំ ញាណវិប្បយុត្តំ សសង្ខារិកំ មហាកិរិយាចិត្តំ មហាកិរិយាចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង សោមនស្សវេទនា ប្រាសចាកបញ្ញា មានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

៥.ឧបេក្ខាសហគតំ ញាណសម្បយុត្តំ អសង្ខារិកំ មហាកិរិយាចិត្តំ មហាកិរិយាចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ប្រកបដោយបញ្ញា មិនមានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

៦.ឧបេក្ខាសហគតំ ញាណសម្បយុត្តំ សសង្ខារិកំ មហាកិរិយាចិត្តំ មហាកិរិយាចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ប្រកបដោយបញ្ញា មានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

៧.ឧបេក្ខាសហគតំ ញាណវិប្បយុត្តំ អសង្ខារិកំ មហាកិរិយាចិត្តំ មហាកិរិយាចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ប្រាសចាកបញ្ញា មិនមានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

៨.ឧបេក្ខាសហគតំ ញាណវិប្បយុត្តំ សសង្ខារិកំ មហាកិរិយាចិត្តំ មហាកិរិយាចិត្ត កើតរួមជាមួយនឹង ឧបេក្ខាវេទនា ប្រាសចាកបញ្ញា មានអ្នកដទៃបបួលដឹកនាំ ។

ចែកកុសលចិត្តដោយឧក្កដ្ឋ និង ឱមក ៨

១.តិហេតុកកុសល ឧក្កដ្ឋ (ថ្នាក់ទី ១) = តិហេតុកឧក្កដ្ឋុក្កដ្ឋ

២.តិហេតុកកុសល ឧក្កដ្ឋ (ថ្នាក់រង) = តិហេតុកឧក្កដ្ឋោមក

៣.តិហេតុកកុសល ឱមក (ថ្នាក់ទី ១) = តិហេតុកឱមកុក្កដ្ឋ

៤.តិហេតុកកុសល ឱមក (ថ្នាក់រង) = តិហេតុកឱមកោមក

៥.ទ្វិហេតុកកុសល ឧក្កដ្ឋ (ថ្នាក់ទី ១) = ទ្វិហេតុកឧក្កដ្ឋុក្កដ្ឋ

៦.ទ្វិហេតុកកុសល ឧក្កដ្ឋ (ថ្នាក់រង) = ទ្វិហេតុកឧក្កដ្ឋោមក

៧.ទ្វិហេតុកកុសល ឱមក (ថ្នាក់ទី ១) = ទ្វិហេតុកឱមកុក្កដ្ឋ

៨.ទ្វិហេតុកកុសល ឱមក (ថ្នាក់រង) = ទ្វិហេតុកឱមកោមក ។

កម្មស្សកតាបញ្ញា ១០ យ៉ាង

១.អត្ថិ ទិន្នំ យល់ថា ទានដែលគេឲ្យហើយ មានផល ។

២.អត្ថិ យិដ្ឋំ យល់ថា ការបូជាធំ មានផល ។

៣.អត្ថិ ហុតំ យល់ថា ការបូជាតូច មានផល ។

៤.អត្ថិ សុកតទុក្កតានំ កម្មានំ វិបាកោ យល់ថា ផលវិបាករបស់កម្ម ដែលគេធ្វើល្អធ្វើ-អាក្រក់មាន។

៥.អត្ថិ អយំ លោកោ យល់ថា សត្វដែលកើតក្នុង លោកនេះមាន ។

៦.អត្ថិ បរោ លោកោ យល់ថា សត្វដែលកើតក្នុងលោកមុខមាន ។

៧.អត្ថិ មាតា យល់ថា គុណមាតាមាន ។

៨.អត្ថិ បិតា យល់ថា គុណបិតាមាន ។

៩.អត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា យល់ថា ពួកសត្វជាឱបបាតិកកំណើតមាន ។

១០.អត្ថិ លោកេ សមណព្រាហ្មណា សម្មគ្គតា សម្មាបដិបន្នា យល់ថា ពួកសមណ-ព្រាហ្មណ៍ក្នុងលោក ជាអ្នកប្រព្រឹត្តល្អ ប្រតិបត្តិត្រឹមត្រូវ ដែលធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវលោកនេះ និងលោក-ខាងមុខ ដោយប្រាជ្ញាដ៏ឧត្តមដោយខ្លួនឯង ហើយសំដែងបានមាន ។

ឃ.រូបាវចរភូមិ មាន ១៥ ដួង:

រូបាវចរកុសលចិត្ត ៥ ដួង

១.វិតក្កវិចារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ បឋមជ្ឈានកុសលចិត្តំ បឋមជ្ឈានកុសលចិត្ត ប្រកបដោយអង្គ ៥ គឺ វិតក្កៈ វិចារៈ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

២.វិចារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ ទុតិយជ្ឈានកុសលចិត្តំ ទុតិយជ្ឈានកុសលចិត្ត ប្រកបដោយអង្គ ៤ គឺ វិចារៈ, បីតិ, សុខៈ, និង ឯកគ្គតា ។

៣.បីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ តតិយជ្ឈានកុសលចិត្តំ តតិយជ្ឈានកុសលចិត្ត ប្រកបដោយអង្គ ៣ គឺ សុខៈ បីតិ និង ឯកគ្គតា ។

៤.សុខេកគ្គតាសហិតំ ចតុត្ថជ្ឈានកុសលចិត្តំ ចតុត្ថជ្ឈានកុសលចិត្ត ប្រកបដោយអង្គ ២ គឺ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៥.ឧបេក្ខេកគ្គតាសហិតំ បញ្ចមជ្ឈានកុសលចិត្តំ បញ្ចមជ្ឈានកុសលចិត្ត ប្រកបដោយ

អង្គ ២ គឺ ឧបេក្ខា និង ឯកគ្គតា ។

រូបាវចរវិបាកចិត្ត ៥ ដួង

១.វិតក្កវិចារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ បឋមជ្ឈានវិបាកចិត្តំ បឋមជ្ឈានវិបាកចិត្ត ប្រកបដោយអង្គ ៥ គឺ វិតក្កៈ វិចារៈ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

២.វិចារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ ទុតិយជ្ឈានវិបាកចិត្តំ ទុតិយជ្ឈានវិបាកចិត្ត ប្រកបដោយអង្គ ៤ គឺ វិចារៈ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៣.បីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ តតិយជ្ឈានវិបាកចិត្តំ តតិយជ្ឈានវិបាកចិត្ត ប្រកបដោយអង្គ ៣ គឺ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៤.សុខេកគ្គតាសហិតំ ចតុត្ថជ្ឈានវិបាកចិត្តំ ចតុត្ថជ្ឈានវិបាកចិត្ត ប្រកបដោយអង្គ ២ គឺ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៥.ឧបេក្ខេកគ្គតាសហិតំ បញ្ចមជ្ឈានវិបាកចិត្តំ បញ្ចមជ្ឈានវិបាកចិត្ត ប្រកបដោយអង្គ ២ គឺ ឧបេក្ខា និង ឯកគ្គតា ។

រូបាវចរកិរិយាចិត្ត ៥ ដួង

១.វិតក្កវិចារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ បឋមជ្ឈានកិរិយាចិត្តំ បឋមជ្ឈានកិរិយាចិត្ត ប្រកបដោយអង្គ ៥ គឺ វិតក្កៈ វិចារៈ បីតិ, សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

២.វិចារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ ទុតិយជ្ឈានកិរិយាចិត្តំ ទុតិយជ្ឈានកិរិយាចិត្ត ប្រកបដោយអង្គ ៤ គឺ វិចារៈ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៣.បីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ តតិយជ្ឈានកិរិយាចិត្តំ តតិយជ្ឈានកិរិយាចិត្ត ប្រកបដោយអង្គ ៣ គឺ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៤.សុខេកគ្គតាសហិតំ ចតុត្ថជ្ឈានកិរិយាចិត្តំ ចតុត្ថជ្ឈានកិរិយាចិត្ត ប្រកបដោយអង្គ ២ គឺ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៥.ឧបេក្ខេកគ្គតាសហិតំ បញ្ចមជ្ឈានកិរិយាចិត្តំ បញ្ចមជ្ឈានកិរិយាចិត្ត ប្រកបដោយអង្គ ២ គឺ ឧបេក្ខា និង ឯកគ្គតា ។

វិថី របស់រូបាវចរកុសលចិត្ត គឺៈ

១.ភវង្គចលន

២.ភវង្គុបច្ឆេទ

៣.មនោទ្វារាវជ្ជន

៤.បរិកម្ម

៥.ឧបចារ

៦.អនុលោម

៧.គោត្រភូ

(៤–៧) មហាកុសលញាណសម្បយុត្ត

៨.ឈាន គឺ រូបាវចរកុសលចិត្ត

ភវង្គបាត ចិត្តជាភវង្គ ។

អរូបជ្ឈាន របស់មន្ទបុគ្គល (បុគ្គលអ្នកដឹងយឺត) ៖

១.ភវង្គចលន
២.ភវង្គុបច្ឆេទ } ចិត្តផុតវិថី

៣.មនោទ្វារាវជ្ជន

៤.បរិកម្ម
៥.ឧបចារ
៦.អនុលោម
៧.គោត្រភូ } មហាកុសលឧបេក្ខាចិត្ត

៨.បឋមារូបជ្ឈាន អាកាសានញ្ចាយតនកុសលចិត្ត

៩.ភវង្គបាត ចិត្តជាភវង្គ ។

អាទិកម្មិកអរូបជ្ឈានវថី របស់គក្ខបុគ្គល (អ្នកត្រាស់ដឹងហើយ)

១.ភវង្គចលន
}ចិត្តផុតវិថី
២.ភវង្គុបច្ឆេទ

៣.មនោទ្វារាវជ្ជន

៤.ឧបចារ
៥.អនុលោម } មហាកុសលឧបេក្ខាញាណសម្បយុត្តចិត្ត ២
៦.គោត្រភូ

៧.បឋមារូបជ្ឈាន អាកាសានញ្ចាយតនកុសល

ភវង្គបាត ចិត្តជាភវង្គ ។

អាយុរបស់សត្វក្នុងកំណើតផ្សេងៗ

១.អាយុទេវតាជាន់ **ចាតុមហារាជិកា** ៥០០ ឆ្នាំទិព្វ ត្រូវជា ៩ លាន ឆ្នាំមនុស្ស ។

២.អាយុទេវតាជាន់ **តាវតិ្តង្ស** ១០០០ ឆ្នាំទិព្វ ត្រូវជា ៣៦ លាន ឆ្នាំមនុស្ស ។

៣.អាយុទេវតាជាន់ **យាមា** ២០០០ ឆ្នាំទិព្វ ត្រូវជា ១៤៤ លាន ឆ្នាំមនុស្ស ។

៤.អាយុទេវតាជាន់ **តុសិត** ៤០០០ ឆ្នាំទិព្វ ត្រូវជា ៥៧៦ លាន ឆ្នាំមនុស្ស ។

៥.អាយុទេវតាជាន់ **និម្មានរតី** ៨០០០ ឆ្នាំទិព្វ ត្រូវជា ២៣០៤ លាន ឆ្នាំមនុស្ស ។

៦.អាយុទេវតាជាន់ **បរនិម្មិតវសវតី** ១៦០០០ ឆ្នាំទិព្វ ត្រូវជា ៩២១៦ លាន ឆ្នាំមនុស្ស ។

៧.អាយុជាន់ **ព្រហ្មបារិសជ្ជា** ១ ចំហៀងកប្ប គឺ យកជអាយុ វិវដ្តដ្ឋាយិកប្ប មកបែងចេញជា ៣ ភាគ ចោល ២ ភាគ យក ១ ភាគ មកជាប្រមាណនៃអាយុព្រហ្មក្នុងជាន់ ព្រហ្មបារិសជ្ជា នោះឯង ។

៨.**ព្រហ្មបរោហិតា** មានអាយុ កន្លះវិវដ្តដ្ឋាយកប្ប ។

៩.**មហាព្រហ្ម** មានអាយុ ១ កប្ប ។

១០.**បរិត្តាព្រហ្ម** មានអាយុ ២ កប្ប ។

១១.**អប្បមាណាព្រហ្ម** មានអាយុ ៤ កប្ប ។

១២.**អាភស្សរាព្រហ្ម** មានអាយុ ៨ កប្ប ។

១៣.**បរិត្តសុភាព្រហ្ម** មានអាយុ ១៦ កប្ប ។

១៤.**អប្បមាណសុភាព្រហ្ម** មានអាយុ ៣២ កប្ប ។

១៥.**សុភកិណ្ហាព្រហ្ម** មានអាយុ ៦៤ កប្ប ។

១៦.**វេហប្ផលាព្រហ្ម** និង អសញ្ញីសត្វ មានអាយុ ៥០០ កប្ប ។

១៧.**វេហាព្រហ្ម** មានអាយុ ១០០០ កប្ប ។

១៨.**អតប្បាព្រហ្ម** មានអាយុ ២០០០ កប្ប ។

១៩.**សុទស្សាព្រហ្ម** មានអាយុ ៤០០០ កប្ប ។

២០.**សុទស្សីព្រហ្ម** មានអាយុ ៨០០០ កប្ប ។

២១.**អកនិដ្ឋកាព្រហ្ម** មានអាយុ ១៦០០០ កប្ប ។

២២.**អាកាសានញ្ចាយតនព្រហ្ម** មានអាយុ ២ មឺUន មហាកប្ប ។

២៣.**វិញ្ញាណញ្ចាយតនព្រហ្ម** មានអាយុ ៤ មឺUន មហាកប្ប ។

២៤.**អាកិញ្ចញ្ញាយតនព្រហ្ម** មានអាយុ ៦ មឺUន មហាកប្ប ។

២៥.**នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនព្រហ្ម** មានអាយុ ៨៤,០០០ មឺUន មហាកប្ប ។

មហានរក ៨ រណ្ដៅ

១.សញ្ជីវនរក

២.កាឡសុត្តនរក

៣.សង្ឃាតនរក

៤.ចូឡរោរុវនរក

៥.មហារោរុវនរក

៦.តាបននរក

៧.មហាតាបននរក

៨.អវចីនរក

សត្វតិរច្ឆានចែកជា ៤ ពួក

១.អបាទតិរច្ឆាន (សត្វឥតជើង)

២.ទ្វិបាទតិរច្ឆាន (សត្វជើងពីរ)

៣.ចតុបាទតិរច្ឆាន (សត្វជើងបួន)

៤.ពហុបាទតិរច្ឆាន (សត្វជើងច្រើន)

ប្រេត ១២ ពួក

១.វន្តាសប្រេត ប្រេតស៊ីរបស់ដែលគេខ្ជាក់ចេញ ។

២.កុណបាសប្រេត	ប្រេតដែលស៊ី សាកសព ។
៣.គូថខាទប្រេត	ប្រេតដែលស៊ីឧច្ចារៈ ។
៤.អគ្គិជាលមុខប្រេត	ប្រេតដែលមានភ្លើងនៅក្នុងមាត់ ។
៥.សូចិមុខប្រេត	ប្រេតដែលមានមាត់ប៉ុនម្ជុល ។
៦.តណ្ហិដ្ឋិតប្រេត	ប្រេតដែលត្រូវសេចក្តីលំបាក បៀតបៀន ។
៧.សុនិជ្ឈាមកប្រេត	ប្រេតដែលត្រូវឆេះខ្មៅ ដូចគល់ឈើ ។
៨.សត្ថង្គប្រេត	ប្រេតមានក្រចក ដូចកាំបិត ។
៩.បព្វតង្គប្រេត	ប្រេតមានកាយ ដូចភ្នំ ។
១០.អជគរង្គប្រេត	ប្រេតមានរាងកាយ ដូចពស់ថ្លាន់ ។
១១.វិមានិកប្រេត	ប្រេតមានវិមាន ។
១២.មហិទ្ធិកប្រេត	ប្រេតមានឫទ្ធិច្រើន ។

ប្រេត ២១ ពួក

១.អដ្ឋិសង្ខលិកប្រេត	ប្រេតឥតមានសាច់ឈាមឡើយ ។
២.មំសបេសីប្រេត	ប្រេតមានរាងកាយ ដូចជាចំរៀកសាច់ ។
៣.មំសបិណ្ឌិប្រេត	ប្រេតមានរាងកាយ ដូចជាដុំសាច់ ។
៤.និច្ឆវិបុរិសប្រេត	ប្រេតប្រុស មានរាងកាយរងាល ឥតស្បែក ។

៥.អសិលោមប្រេត ប្រេតមានដាវដោតជាប់ នឹងរាងកាយ ដូចជារោម ។

៦.សត្តិកលោមប្រេត ប្រេតមានលំពែងដោតជាប់ នឹងរាងកាយ ដូចជារោម ។

៧.ឧសុលោមប្រេត ប្រេតមានព្រួញដោតជាប់ នឹងរាងកាយ ដូចជារោម ។

៨.សូចិលោមប្រេតទី ១ ប្រេតមានម្ជុលដោតជាប់ នឹងរាងកាយ ដូចជារោម ។

៩.សូចិលោមប្រេតទី ២ ប្រេតមានដែកស្រួច ចាក់ខ្លាស់ច្រូងច្រាង នារាងកាយ ដូចជារោម ។

១០.កុម្ភណ្ឌនារីប្រេត ប្រេតមានអណ្ឌៈ (ពង) ជាភារៈធំប៉ុនឆ្នាំង ។

១១.គូថនិមុគ្គប្រេត ប្រេតលិចនៅក្នុងរណ្ដៅឧច្ចារៈ ។

១២.គូថខាទកប្រេត ប្រេតស៊ីលាមក ។

១៣.និច្ឆវិត្ថីប្រេត ប្រេតស្រី មានរាងកាយរងាល ឥតស្បែក ។

១៤.មង្គុលិត្ថីប្រេត ប្រេតស្រី មានរាងកាយអាក្រក់ គួរឲ្យខ្ពើមឆ្អើម មានក្លិនស្អុយ ។

១៥.ឱកិលិនីប្រេត ប្រេតស្រី មានរាងកាយឆេះរោល និងស្រោចដោយរងើកភ្លើង ។

១៦.អសីសកពន្ធប្រេត ប្រេតឥតក្បាល មានរាងកាយដូចសាកសពដាច់ក្បាល(មុខមាត់នៅទ្រូង)។

១៧.ភិក្ខុប្រេត ប្រេតភិក្ខុ មានភ្លើងឆេះសន្ធោសន្ធៅ ។

១៨.ភិក្ខុនីប្រេត ប្រេតភិក្ខុនី មានភ្លើងឆេះសន្ធោសន្ធៅ ។

១៩.សិក្ខមានាប្រេត ប្រេតសិក្ខមានា មានភ្លើងឆេះសន្ធោសន្ធៅ ។

២០.សាមណេរប្រេត ប្រេតសាមណេរ មានភ្លើងឆេះសន្ធោសន្ធៅ ។

២១.សាមណេរីប្រេត ប្រេតសាមណេរី មានភ្លើងឆេះសន្ធោសន្ធៅ ។

កម្ម ១៦

ជនកំ ឧបត្ថម្ភកំ ឧបបីឡកំ ឧបឃាតកញ្ចេតិ កិច្ចវសេន ឈ្មោះថាកម្ម បើពោល-ដោយកិច្ច មាន ៤ យ៉ាង គឺៈ

១.ជនកកម្ម កម្មដែលរមែងតែងតែ ធ្វើឲ្យវិបាកកើតឡើង ។

២.ឧបត្ថម្ភកកម្ម កម្មដែលរមែងតែងតែ ជួយទំនុកបំរុង ។

៣.ឧបបីឡកកម្ម កម្មដែលចូលបៀតបៀន ។

៤.ឧបឃាតកកម្ម កម្មដែលចូលទៅកាត់ផ្តាច់ ។

គរុកំ អាសន្នំ អាចិណ្ណំ កដត្តាកម្មញ្ចេតិ បើពោលដោយលំដាប់នៃការឲ្យផល មាន ៤ យ៉ាង គឺៈ

១.គរុកកម្ម កម្មយ៉ាងធ្ងន់ ដែលកម្មដទៃៗ មិនអាចហាមបាន ។

២.អាសន្នកម្ម កម្មដែលបានធ្វើនៅពេលជិតស្លាប់ ។

៣.អាចិណ្ណកម្ម កម្មដែលបានសន្សំរឿយៗ ជានិច្ច ។

៤.កដត្តាកម្ម កម្មដែលបានធ្វើល្មមប្រមាណ ក្រៅអំពីកម្ម ៣ ខាងដើម ឬ កម្មដែលធ្លាប់ធ្វើហើយក្នុងអតីតភព ។

ទិដ្ឋធម្មវេទនីយំ ឧបបជ្ជវេទនីយំ អបរាបរិយវេទនីយំ អហោសិកម្មញ្ចេតិ បាកកាលវសេន ចត្តារិ កម្មានិ នាម បើពោលដោយកាលក្នុងការឲ្យផល មាន ៤ យ៉ាង គឺៈ

១.ទិដ្ឋធម្មវេទនីយកម្ម កម្មដែលឲ្យផលក្នុងបច្ចុប្បន្នជាតិ ។

២.ឧបបជ្ជវេទនីយកម្ម កម្មដែលឲ្យផលក្នុងជាតិទី ២ ។

៣.អបរាបរិយវេទនីយកម្ម កម្មដែលឲ្យផលក្នុងជាតិទី ៣ ជាដើម រហូតដល់ព្រះនិព្វាន ។

៤.អហោសិកម្ម កម្មដែលមិនឲ្យផល ។

គថា អកុសលំ កាមាវចរកុសលំ រូបាវចរកុសលំ អរូបាវចរកុសលញ្ចេតិ បាកដ្ឋានវសេន បើពោលដោយអំណាច នៃឋានក្នុងការឲ្យផល មាន ៤ យ៉ាង គឺ:

១.អកុសលកម្ម បានដល់អកុសលចេតនា ១២ ។

២.កាមាវចរកុសលកម្ម បានដល់មហាកុសលចេតនា ៨ ។

៣.រូបាវចរកុសលកម្ម បានដល់រូបាវចរកុសលចេតនា ៥ ។

៤.អរូបាវចរកុសលចេតនា បានដល់អរូបាវចរកុសលចេតនា ៤ ។

ច.លោកុត្តរភូមិមាន ៤0 ដួង:

ក-មគ្គចិត្ត ២០ ដួង:

សោតាបត្តមគ្គជ្ឈានចិត្ត ៥ ដួង

១.វិតក្កវិចារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ បឋមជ្ឈានសោតាបត្តិមគ្គចិត្តំ បឋមជ្ឈានសោ-. តាបត្តិចិត្ត ប្រកបដោយ វិតក្កៈ វិចារៈ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

២.វិចារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ ទុតិយជ្ឈានសោតាបត្តិមគ្គចិត្តំ ទុតិយជ្ឈានសោតាបត្តិ-មគ្គចិត្ត ប្រកបដោយ វិចារៈ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៣.បីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ តតិយជ្ឈានសោតាបត្តិមគ្គចិត្តំ តតិយជ្ឈានសោតាបត្តិមគ្គចិត្ត ប្រកបដោយ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៤.សុខេកគ្គតាសហិតំ ចតុត្ថជ្ឈានសោតាបត្តិមគ្គចិត្តំ ចតុត្ថជ្ឈានសោតាបត្តិមគ្គចិត្ត ប្រកបដោយ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៥.ឧបេក្ខេកគ្គតាសហិតំ បញ្ចមជ្ឈានសោតាបត្តិមគ្គចិត្តំ បញ្ចមជ្ឈានសោតាបត្តិមគ្គចិត្ត ប្រកបដោយ ឧបេក្ខា និង ឯកគ្គតា ។

សកទាគាមិមគ្គជ្ឈានចិត្ត ៥ ដួង

១.វិតក្កវិចារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ បឋមជ្ឈានសកទាគាមិមគ្គចិត្តំ បឋមជ្ឈានសក-ទាគាមិមគ្គចិត្ត ប្រកបដោយ វិតក្កៈ វិចារៈ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

២.វិចារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ ទុតិយជ្ឈានសកទាគាមិមគ្គចិត្តំ ទុតិយជ្ឈានសកទាគា-មិមគ្គចិត្ត ប្រកបដោយ វិចារៈ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៣.បីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ តតិយជ្ឈានសកទាគាមិមគ្គចិត្តំ តតិយជ្ឈានសកទាគាមិមគ្គ-ចិត្ត ប្រកបដោយ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៤.សុខេកគ្គតាសហិតំ ចតុត្ថជ្ឈានសកទាគាមិមគ្គចិត្តំ ចតុត្ថជ្ឈានសកទាគាមិមគ្គចិត្ត ប្រកបដោយ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៥.ឧបេក្ខេកគ្គតាសហិតំ បញ្ចមជ្ឈានសកទាគាមិមគ្គចិត្តំ បញ្ចមជ្ឈានសកទាគាមិមគ្គចិត្ត ប្រកបដោយ ឧបេក្ខា និង ឯកគ្គតា ។

អនាគាមិមគ្គជ្ឈានចិត្ត ៥ ដួង

១.វិតក្កវិចារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ បឋមជ្ឈានអនាគាមិមគ្គចិត្តំ បឋមជ្ឈានអនាគាមិ. មគ្គចិត្ត ប្រកបដោយ វិតក្កៈ វិចារៈ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

២.វិចារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ ទុតិយជ្ឈានអនាគាមិមគ្គចិត្តំ ទុតិយជ្ឈានអនាគាមិមគ្គ-ចិត្ត ប្រកបដោយ វិចារៈ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៣.បីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ តតិយជ្ឈានអនាគាមិមគ្គចិត្តំ តតិយជ្ឈានអនាគាមិមគ្គចិត្ត ប្រកបដោយ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៤.សុខេកគ្គតាសហិតំ ចតុត្ថជ្ឈានអនាគាមិមគ្គចិត្តំ ចតុត្ថជ្ឈានអនាគាមិមគ្គចិត្ត ប្រកបដោយ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៥.ឧបេក្ខេកគ្គតាសហិតំ បញ្ចមជ្ឈានអនាគាមិមគ្គចិត្តំ បញ្ចមជ្ឈានអនាគាមិមគ្គចិត្ត ប្រកបដោយ ឧបេក្ខា និង ឯកគ្គតា ។

អរហត្តមគ្គជ្ឈានចិត្ត ៥ ដួង

១.វិតក្កវិចារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ បឋមជ្ឈានអរហត្តមគ្គចិត្តំ បឋមជ្ឈានអរហត្តមគ្គចិត្ត ប្រកបដោយ វិតក្កៈ វិចារៈ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

២.វិចារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ ទុតិយជ្ឈានអរហត្តមគ្គចិត្តំ ទុតិយជ្ឈានអរហត្តមគ្គចិត្ត

ប្រកបដោយ វិចារៈ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៣.បីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ តតិយជ្ឈានអរហត្តមគ្គចិត្តំ តតិយជ្ឈានអរហត្តមគ្គចិត្ត ប្រកបដោយ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៤.សុខេកគ្គតាសហិតំ ចតុត្ថជ្ឈានអរហត្តមគ្គចិត្តំ ចតុត្ថជ្ឈានអរហត្តមគ្គចិត្ត ប្រកបដោយ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៥.ឧបេក្ខេកគ្គតាសហិតំ បញ្ចមជ្ឈានអរហត្តមគ្គចិត្តំ បញ្ចមជ្ឈានអរហត្តមគ្គចិត្ត ប្រកបដោយ ឧបេក្ខា និង ឯកគ្គតា ។

ខ-ផលជ្ឈានចិត្ត ២០ ដួង:

សោតាបត្តផលជ្ឈានចិត្ត ៥ ដួង

១.វិតក្កវិចារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ បឋមជ្ឈានសោតាបត្តិផលចិត្តំ បឋមជ្ឈានសោតាបត្តិផលចិត្ត ប្រកបដោយ វិតក្កៈ វិចារៈ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

២.វិចារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ ទុតិយជ្ឈានសោតាបត្តិផលចិត្តំ ទុតិយជ្ឈានសោតាបត្តិផលចិត្ត ប្រកបដោយ វិចារៈ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៣.បីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ តតិយជ្ឈានសោតាបត្តិផលចិត្តំ តតិយជ្ឈានសោតាបត្តិផលចិត្ត

ប្រកបដោយ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៤.សុខេកគ្គតាសហិតំ ចតុត្ថជ្ឈានសោតាបត្តិផលចិត្តំ ចតុត្ថជ្ឈានសោតាបត្តិផលចិត្ត ប្រកបដោយ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៥.ឧបេក្ខេកគ្គតាសហិតំ បញ្ចមជ្ឈានសោតាបត្តិផលចិត្តំ បញ្ចមជ្ឈានសោតាបត្តិផលចិត្ត ប្រកបដោយ ឧបេក្ខា និង ឯកគ្គតា ។

សកទាគាមិផលជ្ឈានចិត្ត ៥ ដួង

១.វិតក្កវិចារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ បឋមជ្ឈានសកទាគាមិផលចិត្តំ បឋមសកទាគាមិជ្ឈានចិត្ត ប្រកបដោយ វិតក្កៈ វិចារៈ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

២.វិចារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ ទុតិយជ្ឈានសកទាគាមិផលចិត្តំ ទុតិយជ្ឈានសកទាគាមិផលចិត្ត ប្រកបដោយ វិចារៈ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៣.បីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ តតិយជ្ឈានសកទាគាមិផលចិត្តំ តតិយជ្ឈានសកទាគាមិផលចិត្ត ប្រកបដោយ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៤.សុខេកគ្គតាសហិតំ ចតុត្ថជ្ឈានសកទាគាមិផលចិត្តំ ចតុត្ថជ្ឈានសកទាគាមិផលចិត្ត ប្រកបដោយ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៥.ឧបេក្ខេកគ្គតាសហិតំ បញ្ចមជ្ឈានសកទាគាមិផលចិត្តំ បញ្ចមជ្ឈានសកទាគាមិផលចិត្ត ប្រកបដោយ ឧបេក្ខា និង ឯកគ្គតា ។

អនាគាមិផលជ្ឈានចិត្ត ៥ ដួង

១.វិតក្កវិចារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ បឋមជ្ឈានអនាគាមិផលចិត្តំ បឋមជ្ឈានអនាគាមិផលចិត្ត ប្រកបដោយ វិតក្កៈ វិចារៈ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

២.វិចារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ ទុតិយជ្ឈានអនាគាមិផលចិត្តំ ទុតិយជ្ឈានអនាគាមិផលចិត្ត ប្រកបដោយ វិចារៈ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៣.បីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ តតិយជ្ឈានអនាគាមិផលចិត្តំ តតិយជ្ឈានអនាគាមិផលចិត្ត ប្រកបដោយ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៤.សុខេកគ្គតាសហិតំ ចតុត្ថជ្ឈានអនាគាមិផលចិត្តំ ចតុត្ថជ្ឈានអនាគាមិផលចិត្ត ប្រកបដោយ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៥.ឧបេក្ខេកគ្គតាសហិតំ បញ្ចមជ្ឈានអនាគាមិផលចិត្តំ បញ្ចមជ្ឈានអនាគាមិផលចិត្ត ប្រកបដោយ ឧបេក្ខា និង ឯកគ្គតា ។

អរហត្តផលជ្ឈានចិត្ត ៥ ដួង

១.វិតក្កវិចារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ បឋមជ្ឈានអរហត្តផលចិត្តំ បឋមជ្ឈានអរហត្តផលចិត្ត ប្រកបដោយ វិតក្កៈ វិចារៈ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

២.វិចារបីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ ទុតិយជ្ឈានអរហត្តផលចិត្តំ ទុតិយជ្ឈានអរហត្តផលចិត្ត ប្រកបដោយ វិចារៈ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៣.បីតិសុខេកគ្គតាសហិតំ តតិយជ្ឈានអរហត្តផលចិត្តំ តតិយជ្ឈានអរហត្តផលចិត្ត ប្រកបដោយ បីតិ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៤.សុខេកគ្គតាសហិតំ ចតុត្ថជ្ឈានអរហត្តផលចិត្តំ ចតុត្ថជ្ឈានអរហត្តផលចិត្ត ប្រកបដោយ សុខៈ និង ឯកគ្គតា ។

៥.ឧបេក្ខេកគ្គតាសហិតំ បញ្ចមជ្ឈានអរហត្តផលចិត្តំ បញ្ចមជ្ឈានអរហត្តផលចិត្ត ប្រកបដោយ ឧបេក្ខា និង ឯកគ្គតា ។

អរូបាវចរចិត្ត របស់ព្រះអរហន្ត កើត

១.ភវង្គចលន
២.ភវង្គុបច្ឆេទ } ចិត្តផុតវិថី

៣.មនោទ្វារាវជ្ជន

៤.បរិកម្ម
៥.ឧបចារ
៦.អនុលោម
៧.គោត្រភូ } មហាកិរិយាឧបេក្ខាញាណសម្បយុត្តចិត្ត ២

៨.អរូបាវចរកិរិយាចិត្ត

ភវង្គបាត ចិត្តជាភវង្គ ។

លោកិយឈានសមាបត្តិមាន ២ យ៉ាង

១.អាទិកម្មិកឈានវិថីរបស់មន្ទបុគ្គលជាទន្ធាភិញ្ញា (ត្រាស់ដឹងយឺត) មានកាមជវ័ន កើត ៤ ខណៈ មាន ៦ វិថីៈ

1-**ភវង្គចលន** ១ ខណៈ ផុតវិថី

2-**ភវង្គុបច្ឆេទ** ១ ខណៈ ផុតវិថី

3-**មនោទ្វារាវជ្ជន** ១ ខណៈ ផុតវិថី

4-**បរិកម្ម** ១ ខណៈ ជាវិថីទី ២

5-**ឧបចារ** ១ ខណៈ ជាវិថីទី ៣

6-**អនុលោម** ១ ខណៈ ជាវិថីទី ៤

7-**គោត្រភូ** ១ ខណៈ ជាវិថីទី ៥

8-**ឈាន** ១ ខណៈ ជាវិថីទី ៦

ភវង្គបាត ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងក្រសែនៃភវង្គ ។

២.អាទិកម្មិកឈានវិថី របស់តិក្ខបុគ្គលជាខិប្បាភិញ្ញា (ត្រាស់ដឹងរហ័ស) មានកាមជវ័ន កើត ៣ ខណៈ (មិនមានបរិកម្ម) មានវិថីកើតបាន ៥ វិថីៈ

1-**ភវង្គចលន** ១ ខណៈ ផុតវិថី

2-**ភវង្គុបច្ឆេទ** ១ ខណៈ ផុតវិថី

3-**មនោទ្វារាវជ្ជន** ១ ខណៈ ជាវិថីទី ១

4-**ឧបចារ** ១ ខណៈ ជាវិថីទី ២

5-**អនុលោម** ១ ខណៈ ជាវិថីទី ៣

6-**គោត្រភូ** ១ ខណៈ ជាវិថីទី ៤

7-**ឈាន** ១ ខណៈ ជាវិថីទី ៥

ភវង្គបាត ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងក្រសែនៃភវង្គ ។

លោកុត្តរវិថី មាន ២ យ៉ាង

១.មគ្គវិថីរបស់មន្ទបុគ្គល មានវិថីត្រាស់ដឹងកើតបាន ៧ វិថី:

1-**ភវង្គចលន** ១ ខណៈ ផុតវិថី

2-**ភវង្គុបច្ឆេទ** ១ ខណៈ ផុតវិថី

3-**មនោទ្វារាវជ្ជន** ១ ខណៈ ផុតវិថី ១

4-**បរិកម្ម** ១ ខណៈ ជាវិថីចិត្តទី ២

5-**ឧបចារ** ១ ខណៈ ជាវិថីចិត្តទី ៣

6-**អនុលោម** ១ ខណៈ ជាវិថីចិត្តទី ៤

7-**គោត្រភូ** ១ ខណៈ ជាវិថីចិត្តទី ៥

8-**មគ្គ** ១ ខណៈ ជាវិថីចិត្តទី ៦

9-10-**ផល** ២ ខណៈ ជាវិថីចិត្តទី ៧

ភវង្គបាត ចិត្តប្រព្រឹត្តទៅក្នុងក្រសែនៃភវង្គ ។

២.វិធីរបស់តិក្ខបុគ្គល អ្នកត្រាស់ដឹងរហ័ស:

1-**ភវង្គចលន** ១ ខណៈ ចិត្តផុតវិថី

2-**ភវង្គុបច្ឆេទ** ១ ខណៈ ចិត្តផុតវិថី

3-**មនោទ្វារាវជ្ជន** ១ ខណៈ ជាវិថីទី ១

4-**ឧបចារ** ១ ខណៈ ជាវិថីទី ២

5-**អនុលោម** ១ ខណៈ ជាវិថីទី ៣

6-**គោត្រភូ** ១ ខណៈ ជាវិថីទី ៤

7-**មគ្គ** ១ ខណៈ ជាវិថីទី ៥

8-10-**ផល** ៣ ខណៈ ជាវិថីទី ៦

ភវង្គបាត ចិត្តផុតវិថី ។

ផលសមាបត្តិ ៤ ប្រភេទ

១.ផលសមាបត្តិ របស់ព្រះសោតាបន្ន

២.ផលសមាបត្តិ របស់ព្រះសកទាគាមិ

៣.ផលសមាបត្តិ របស់ព្រះអនាគាមិ

៤.ផលសមាបត្តិ របស់ព្រះអរហន្ត

ផលសមាបត្តិនីមួយៗ មាន ៥ យ៉ាង ដោយអំណាចនៃឈាន ៥ មានបឋមជ្ឈានជាដើម ទើប

ជាផលចិត្ត រួម ២០ ។ ផលសមាបត្តិវិថីនេះ កើតបានក្នុងរូបភូមិ កាមភូមិ តែក្នុងអរូបភូមិ មិនមាន សោតាបត្តិផលវិថី ក្នុងសុទ្ធាវាសភូមិ មិនមានសោតាបត្តិផលវិថី និងមិនមានសកទាគាមិផលវិថីកើតឡើង ព្រោះជាភូមិរបស់ព្រះអនាគាមី ។

ក្នុងផលសមាបត្តិវិថីនោះ ឧបចារសមាធិជវ៍ន ដែលកើតឡើង ៣ ឬ ៤ ខណៈ ហៅថា អនុលោមញាណរបស់ផលសមាបត្តិ មិនហៅថា គោត្រភូ សូម្បីក្នុងគម្ពីរមហាបដ្ឋាន ក៏ព្រះសម្ពុទ្ធត្រាស់ថា

អនុលោមរបស់ព្រះអរហន្ត (ជាបច្ច័យ) នៃផលសមាបត្តិ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ អនុលោមរបស់ពួកសេក្ខបុគ្គ. ល (ជាបច្ច័យ) នៃផលសមាបត្តិ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ ដូច្នេះ ។ អនុលោម ៣ ឬ ៤ ជវ៍ននោះ មានសង្ខារជាអារម្មណ៍ផ្សេងអំពីមគ្គវិថី អាវជ្ជនរបស់មគ្គចិត្ត គឺ គោត្រភូ មានព្រះនិព្វានជាអារម្មណ៍ ព្រោះក្នុងមគ្គវិថី ជាវិថីធ្វើឲ្យសត្វផុតទុក្ខ ចំណែកផលសមាបត្តិវិថី ជាវិថីរបស់ព្រះអរិយៈដែលពួនសម្ងំ ដើម្បី នៅជាសុខ ក្នុងបច្ចុប្បន្នភពនេះប៉ុណ្ណោះ ផលចិត្តក្នុងមគ្គវិថីនោះ មិនហៅថា ផលសមាបត្តិ ព្រោះមិនមាន បរិកម្ម និងផលចិត្តនោះកើតឡើង ២ ឬ ៣ ខណៈ ដោយអំណាចអានុភាពនៃមគ្គ តែផលសមាបត្តិនេះ មិនជាប់នឹងអរិយមគ្គ ព្រោះមានបរិកម្ម ដោយចំពោះទើបកើតឡើង ផលសមាបត្តិ ក៏គឺ ផលជវ៍នដែលកើត តជាប់គ្នាន៎ុះឯង ។

រូបវថីនិរោធសមាបត្ត

ក្នុងវិថីនិរោធសមាបត្តិនោះ មាននេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនជ្ឈាន កើតឡើងមុន ដូចវារៈវិថី តទៅៈ

១.ភវង្គចលន ១ ខណៈ ផុតវិថី

២.ភវង្គុបច្ឆេទ ១ ខណៈ ផុតវិថី

៣.មនោទ្វារាវជ្ជន ១ ខណៈ ១ វិថី

៤.បរិកម្ម ១ ខណៈ ១ វិថី

៥.ឧបចារ ១ ខណៈ ១ វិថី

៦.អនុលោម ១ ខណៈ ១ វិថី

៧.គោត្រភូ ១ ខណៈ ១ វិថី

៨-៩-នេវសញ្ញា ២ ខណៈ ១ វិថី

១០.និរោធ រលត់សញ្ញា វេទនា (មិនមានចិត្ត)

១១.ផលចិត្ត ១ ខណៈ ១ វិថី (ចេញចាកនិរោធ)

១២.ភវង្គបាត ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភវង្គតាមដើម ។

វិសុទ្ធិ ៧

១.សីលវិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិដោយសីល ។

២.ចិត្តវិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិដោយចិត្ត ។

៣.ទិដ្ឋិវិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិដោយទិដ្ឋិ ។

៤.កង្ខាវិតរណវិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិព្រោះឈានកន្លងសេចក្តីសង្ស័យទាំង ១៦ ។

៥.មគ្គាមគ្គញ្ញាណទស្សនវិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិនៃមគ្គញ្ញាណទស្សន ។

៦.បដិបទាញ្ញាណទស្សនវិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិនៃបដិបទាញ្ញាណទស្សន ។

៧.ញាណទស្សនវិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិនៃញាណទស្សន ។

វិបស្សនាញាណ ១៦

១.នាមរូបបរិច្ឆេទញាណ ការដឹងក្នុងការចែកនាមរូប ។

២.នាមរូបបច្ចយបរិគ្គហញាណ ការដឹងបច្ច័យរបស់នាមរូប ។

៣.សម្មសនញ្ញាណ ការឃើញនាមរូប ស្ថិតនៅក្នុងត្រៃលក្ខណ៍ ។

៤.ឧទយព្វញ្ញាណ ឃើញនាមរូបកើតរលត់ ។

៥.ភង្គញ្ញាណ ឃើញនាមរូបរលត់ទៅៗ ។

៦.ភយតូបដ្ឋានញ្ញាណ ឃើញនាមរូបរលត់ទៅ ជាភ័យ ។

៧.អាទីនវញ្ញាណ ឃើញនាមរូបរលត់ទៅៗ ជាទុក្ខ ជាទោស ។

៨.និព្វិទាញាណ ឃើញនាមរូបរលត់ទៅៗ គួរនឿយណាយ ។

៩.មុញ្ចិតុកម្យតាញាណ ឃើញនាមរូបរលត់ទៅៗ ប្រាថ្នានឹងរត់ជៀសឲ្យផុត ។

១០.បដិសង្ខាញាណ ឃើញនាមរូបកើតរលត់ទៅៗ រកផ្លូវរត់ចោល ។

១១.សង្ខារុបេក្ខាញាណ ឃើញនាមរូបរលត់ទៅៗ រកផ្លូវរត់ រត់មិនផុត នៅព្រងើយៗ ។

១២.អនុលោមញាណ ឃើញនាមរូមរលត់ទៅៗ មានកម្លាំងលើសឡើង តាមអំណាចរបស់អរិយសច្ច ។

១៣.គោត្រភូញ្ញាណ ដឹងព្រះនិព្វាន អាចទម្លាយគោត្របុថុជ្ជន ។

១៤.មគ្គញ្ញាណ

១៥.ផលញ្ញាណ

១៦.បច្ចវេក្ខណញ្ញាណ ញាណកើតឡើង ពិចារណាឃើញ មគ្គ ផល និព្វាន កិលេសដែលសល់ និង កិលេសដែលលះហើយ ។

ទបស្សនូបកលេស ១០

១.ឱភាសោ រស្មីភ្លឺស្វាង កើតឡើងអំពី វិបស្សនា ។

២.បីតិ សេចក្តីឆ្អែតកាយ ឆ្អែតចិត្ត កើតភ្លៀវក្លា ជាងអំពីមុន ។

៣.បស្សទ្ធិ សេចក្តីរម្ងាប់កាយ រម្ងាប់ចិត្ត កើតភ្លៀវក្លា ជាងអំពីមុន ។

៤.អធិមោក្ខោ សទ្ធិន្ទ្រីយ៍យាងចុះ មានកម្លាំងភ្លៀវក្លា ។

៥.បគ្គហោ ព្យាយាមភ្លៀវក្លា អាចឲ្យសម្រេចសម្មប្បធាន ។

៦.សុខំ សេចក្តីសុខកើតឧត្តមក្រៃលែង ។

៧.ញាណំ បញ្ញាក្នុងគ្រានោះ កើតភ្លៀវក្លា ដូចព្រះខន្ធកែវវជីរៈ របស់ព្រះអម្រិន្ទ្រាធិរាជ ។

៨.ឧបដ្ឋានំ សតិចូលទៅតាំងមាំមួន ភ្លៀវក្លាកើតជាសតិប្បដ្ឋាន ។

៩.ឧបេក្ខា ឧបេក្ខាកើតភ្លៀវក្លា ជាឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គ ។

១០.និកន្តិ សេចក្តីប្រាថ្នា គឺ សុខុមតណ្ហា ឲ្យយោគាវចរ មានសេចក្តីត្រេកអរក្នុងរូបនិមិត្ត ។

ហេតុនាំឲ្យកេត លោភ: មាន ៤ យ៉ាង:

១.លោភបរិវារកម្មបដិសន្ធិកតា បដិសន្ធិដោយកម្ម ដែលមានលោភៈជាបរិវារ ។

២.លោភឧស្សន្នភវតោចវនតា ចុតិមកអំពីភព ដែលមានលោភៈច្រើន ។

៣.ឥដ្ឋារម្មណសមាយោគោ បានប្រសប់ជាមួយនឹងអារម្មណ៍ ដែលល្អៗរឿយៗ ។

៤.អស្សាទទស្សនំ បានឃើញរបស់ ដែលជាទីពេញចិត្ត ។

ហេតុនាំឲ្យកើតមិច្ឆាទិដ្ឋិ មាន ៥ យ៉ាង:

១.សស្សតឧច្ឆេទទិដ្ឋជ្ឈាសយតា ជាអ្នកមានសស្សតទិដ្ឋិ និង ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ជាអធ្យាស្រ័យ ។

២.ទិដ្ឋិវិប្បន្នបុគ្គលសេវនា សេពគប់ជាមួយនឹងបុគ្គល ដែលមានសេចក្តីយល់ឃើញខុស ។

៣.សទ្ធម្មវិមុខតា បែរខ្នងឲ្យព្រះសទ្ធម្ម ។

៤.មិច្ឆាវិតក្កពហុលតា ជាអ្នកច្រើនទៅដោយ ការគិតខុស ។

៥.អយោនិសោ ឧម្មុជ្ជនំ ជាអ្នកលិចចុះក្នុងការតាំងចិត្តខុស ។

ហេតុនាំឲ្យកើតលោភៈមូលសោមនស្ស មាន ៤ យ៉ាង:

១.សោមនស្សបដិសន្ធិកតា មានបដិសន្ធិចិត្ត ជាសោមនស្ស ។

២.អគម្ភីរបកតិតា មិនមានសេចក្តីសុខុម គម្ពីរភាព មានការគិតរាក់ជាប្រក្រតី គឺ មិនមានការ-គិតជ្រៅជ្រះ ។

៣.ឥដ្ឋារម្មណសមាយោគោ បានប្រសប់ជាមួយនឹងអារម្មណ៍ ដែលល្អៗ ។

៤.ព្យសនមុត្តិ ផុតចាកសេចក្តីវិនាស ៥ ប្រការ ។

ព្យសន (សេចក្ដីវិនាស) ៥ ប្រការ

១.ញាតិព្យសន សេចក្ដីវិនាសញាតិ ឬ សាបសូន្យញាតិ ។

២.ភោគព្យសន សេចក្ដីវិនាសភោគទ្រព្យទាំងឡាយ ។

៣.រោគព្យសន សេចក្ដីវិនាសព្រោះរោគភ័យ មានជម្ងឺដង្កាត់ផ្សេងៗ ។

៤.សីលព្យសន សេចក្ដីវិនាសព្រោះវិបត្តិចាកសីល ។

៥.ទិដ្ឋិព្យសន សេចក្ដីវិនាស ដែលកើតអំពីសេចក្ដីឃើញខុសពីសម្មាទិដ្ឋិ ។

ហេតុនាំឲ្យកើតលោភមូលឧបេក្ខា មាន ៥ ប្រការ

១.ឧបេក្ខាបដិសន្ធិកតា មានបដិសន្ធិជាឧបេក្ខា ។

២.គម្ភីរបកតិតា មានសេចក្ដីសុខុមគម្ពីរភាព មានការគិតល្អិតល្អន់ជាប្រក្រតី ។

៣.មជ្ឈត្តារម្មណសមាយោគោ បានប្រសប់នឹងអារម្មណ៍ ដែលជាកណ្ដាល ។

៤.ព្យសនមុត្តិ ផុតចាកសេចក្ដីវិនាស ៥ ប្រការ ។

៥.មូគធាតុកតា សន្ដានជាមនុស្សគ ។

លះបង់កាមឆន្ទៈដោយធម៌ ៦ ប្រការ

១.ការរៀនយកនូវអសុភនិមិត្ត ។

២.ប្រកបសេចក្ដីព្យាយាមរឿយៗ ក្នុងអសុភភាវនា ។

៣.ភាពជាអ្នកគ្រប់គ្រងល្អ ក្នុងឥន្ទ្រីយ៍ ។

៤.ភោជនេមត្តញ្ញុតា ភាពជាអ្នកស្គាល់ប្រមាណក្នុងភោជន ។

៥.កល្យាណមិត្តតា ភាពជាអ្នកមានកល្យាណមិត្ត ។

៦.សប្បាយកថា ភាពជាអ្នកពោល ឬ ស្តាប់ពាក្យជាទីសប្បាយ ។

ហេតុនាំឲ្យកើតទិដ្ឋិគតសម្បយុត្តចិត្ត ៤ មាន ៥ ប្រការ

១.ទិដ្ឋជ្ឈាសយតា មានមិច្ឆាទិដ្ឋិជាចរិតអធ្យាស្រ័យ ។

២.ទិដ្ឋិវិប្បន្នបុគ្គលសេវនតា សេពគប់នឹងបុគ្គល ដែលជាមិច្ឆាទិដ្ឋិ ។

៣.សទ្ធម្មវិមុខតា មិនបានសិក្សាព្រះសទ្ធម្ម ។

៤.មិច្ឆាវិតក្កពហុលតា ចូលចិត្តនឹកគិតតែរឿងដែលខុសៗ ។

៥.អយោនិសោ ឧម្មុជ្ជនំ លិចចុះនៅក្នុងការពិចារណា ដែលមិនឆ្លាតឈ្លាស ។

ហេតុនាំឲ្យកើតទិដ្ឋិគតវិប្បយុត្តចិត្ត ៤ មាន ៥ ប្រការ

១.សស្សតឧច្ឆេទទិដ្ឋិអនជ្ឈាសយតា មិនមានសស្សតទិដ្ឋិ និងឧច្ឆេទទិដ្ឋិជាចរិតអធ្យាស្រ័យ ។

២.ទិដ្ឋិបន្នបុគ្គលអសេវតា មិនសេពគប់នឹងមនុស្ស ដែលជាមិច្ឆាទិដ្ឋិ ។

៣.សទ្ធម្មសម្មុខតា បែរមុខទៅរកព្រះសទ្ធម្ម ។

៤.សម្មាវិតក្កពហុលតា ច្រើនទៅដោយការគិតត្រូវ គិតប្រពៃ ។

៥.អយោនិសោ ន ឧម្មុជ្ជនំ មិនលិចចុះនៅក្នុងការពិចារណា ដែលមិនឆ្លាតឈ្លាស ។

ហេតុនាំឲ្យកើតអកុសលអសង្ខារិកចិត្ត មាន ៦ ប្រការ

១.អសង្ខារិកកម្មជនិកបដិសន្ធិកតា មានបដិសន្ធិចិត្តកើតអំពី អសង្ខារិក ។

២.កល្លកាយចិត្តតា មានសេចក្តីសុខកាយសុខចិត្ត (មាំមួន) ។

៣.សីតណ្ហាទីនំខមនពហុលតា មានសេចក្តីអត់ធន់ចំពោះត្រជាក់ និងក្តៅជាដើម ក្រីក្រធ្លាប់ឆ្លងកាត់ ។

៤.កត្តព្វកម្មេសុទិដ្ឋានិសំសតា ឃើញផលក្នុងការងារដែលនឹងគប្បីធ្វើ ។

៥.កម្មេសុ ចិណ្ណាវសិតា មានសេចក្តីស្ទាត់ជំនាញ ក្នុងការងារដែលធ្វើ ។

៦.ឧតុភោជនាទិសប្បាយលាភោ បានទទួលអាកាសល្អ និងការងារដែលធ្វើ ។

ហេតុនាំឲ្យកេតទោសមូលចិត្ត មាន ៥ ប្រការ

១.ទោសជ្ឈាសយតា មានអធ្យាស្រ័យជាមនុស្ស តែងតែខឹងក្រោធ ។

២.អគម្ភីរបកតិតា មានការគិតមិនល្អិតល្អន់ ។

៣.អប្បសុត្តា មានការសិក្សាតិច ។

៤.អនិដ្ឋារម្មណសមាយោគោ បានជួបនឹងអារម្មណ៍ ដែលមិនល្អ ។

៥.អាឃាតវត្ថុសមាយោគោ បានជួបនឹងអាឃាតវត្ថុ ១០ ប្រការ ។

អាឃាតវត្ថុ ១០ ប្រការ

១.អាឃាតគេដោយគិតថា បានធ្វើសេចក្តីវិនាសដល់យើង ។

២.អាឃាតគេដោយគិតថា កំពុងធ្វើសេចក្តីវិនាសដល់យើង ។

៣.អាឃាតគេដោយគិតថា នឹងធ្វើសេចក្តីវិនាសដល់យើង ។

៤.អាឃាតគេដោយគិតថា បានធ្វើសេចក្ដីវិនាស ដល់អ្នកដែលយើងស្រឡាញ់ យើញពេញចិត្ត ។

៥.អាឃាតគេដោយគិតថា កំពុងធ្វើសេចក្ដីវិនាស ដល់អ្នកដែលយើងស្រឡាញ់ យើងពេញចិត្ត ។

៦.អាឃាតគេដោយគិតថា នឹងធ្វើសេចក្ដីវិនាស ដល់អ្នកដែលយើងស្រឡាញ់ យើងពេញចិត្ត។

៧.អាឃាតគេដោយគិតថា បានធ្វើគុណប្រយោជន៍ ដល់អ្នកដែលយើងស្អប់ យើងមិនស្រឡាញ់ ។

៨.អាឃាតគេដោយគិតថា កំពុងធ្វើគុណប្រយោជន៍ដល់អ្នកដែលយើងស្អប់ យើងមិនស្រឡាញ់។

៩.អាឃាតគេដោយគិតថា នឹងធ្វើគុណប្រយោជន៍ ដល់អ្នកដែលយើងស្អប់ យើងមិនស្រឡាញ់ ។

១០.អាឃាតកើតឡើងកន្លុងឋានៈ ដែលមិនសមគួរ ដូចជា កើតសេចក្ដីក្រោធ កាល-ដើរទៅ ចំពប់គុលឈើ ឬជាន់បន្លាជាដើម ។

លះបង់ព្យាបាទ ដោយធម៌ ៦ ប្រការ

១.មេត្តានិមិត្តស្ស ឧគ្គហោ ការរៀនយកនូវមេត្តានិមិត្ត ។

២.មេត្តាភាវនានុយោគោ ការប្រកបព្យាយាមរឿយៗ ក្នុងមេត្តាភាវនា ។

៣.កម្មស្សកតាបច្ចវេក្ខណា ការពិចារណាថា សត្វទាំងឡាយ មានកម្មជារបស់ខ្លួន ។

៤.បដិសង្ខានពហុលីកតា ភាពជាអ្នកច្រើនទៅដោយ ការពិចារណា ។

៥.កល្យាណមិត្តតា ភាពជាអ្នកមានកល្យាណមិត្ត ។

៦.សប្បាយកថា ការសន្ទនាដល់រឿង ដែលជាទីសប្បាយ ។

ហេតុនាំឲ្យកើតមោហមូលចិត្ត មាន ១ ប្រការ

១.អយោនិសោមនិការ មិនធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយនៃប្រាជ្ញា ។

វចិកិច្ឆា មាន ២ ប្រការ

១.និវរណាត្តកវិចិកិច្ឆា សេចក្ដីសង្ស័យដែលចាត់ជាតួ នីវរណសុទ្ធៗ បានដល់សេចក្ដីសង្ស័យដែលជាសំយោជនៈនោះឯង ។

២.បដិរូបបកវិចិកិច្ឆា សេចក្ដីសង្ស័យក្លែងក្លាយ គឺ មិនចាត់ជា នីវរណសុទ្ធៗ ដូចជា

សង្ស័យក្នុងឈ្មោះមនុស្ស ក្នុងផ្លូវដើរ ជាដើម ។

ហេតុដែលលះវចិកិច្ឆា មាន ៦ ប្រការ

១.ពហុស្សុត្តា ជាពហុស្សូត្រ គឺ បានឮ បានស្ដាប់ច្រើន ។

២.បរិបុច្ឆកតា តែងតែសាកសួគ៌រឿយៗ ។

៣.វិនយេបកតញ្ញូតា ចេះដឹងសព្វជំនាញ និងតឹងរឹងក្នុងវិន័យ ។

៤.អធិមោក្ខពហុលតា ច្រើនដោយការសម្រេចចិត្តជឿ ។

៥.កល្យាណមិត្តតា មានមិត្តល្អ ។

៦.សប្បាយកថា បានស្ដាប់ពាក្យដែលជាទីសប្បាយ ។

ហេតុនាំឲ្យលះឧទ្ធច្ចៈ មាន ៦ ប្រការ

១.ពហុស្សុត្តា ជាពហុស្សូត្រ គឺ បានឮ បានស្ដាប់ច្រើន ។

២.បរិបុច្ឆកតា តែងតែសាកសួគ៌រឿយៗ ។

៣.វិនយេបកតញ្ញុតា ចេះដឹងសព្វជំនាញ និងតឹងរឹងក្នុងវិន័យ ។

៤.ពុទ្ធសេវិតា បានស្តាប់ធម៌របស់ព្រះពុទ្ធរឿយៗ ។

៥.កល្យាណមិត្តតា មានមិត្រល្អ ។

៦.សប្បាយកថា បានស្តាប់ពាក្យដែលជាទីសប្បាយ ។

ហេតុនាំឲ្យកេតចក្ខុវញ្ញាណចិត្ត ២ មាន ៤ ប្រការ

១.ចក្ខុបសាទ មានបសាទភ្នែកល្អ ។

២.រូបារម្មណ៍ មានរូប គឺ ពណ៌ផ្សេងៗ មកប្រាកដចំពោះមុខ ។

៣.អាលោក មានពន្លឺ ។

៤.មនសិការ មានសេចក្តីតាំងចិត្ត (បញ្ចទ្វារាវជ្ជនចិត្ត) ។

ហេតុនាំឲ្យកេតសោតវញ្ញាណចិត្ត ២ មាន ៤ ប្រការ

១.សោតបសាទ មានបសាទត្រចៀកល្អ ។

២.សទ្ទារម្មណ៍ មានសំឡេងផ្សេងៗ មកប្រាកដចំពោះមុខ ។

៣.វិវរាកាស មានប្រហោងត្រចៀក (មានអាកាស) ។

៤.មនសិការ មានសេចក្តីតាំងចិត្ត ។

ហេតុនាំឲ្យកេតឃានវញ្ញាណចិត្ត ២ មាន ៤ ប្រការ

១.ឃានបសាទ មានបសាទច្រមុះល្អ ។

២.គន្ធារម្មណ៍ មានក្លិនផ្សេងៗ មកប្រាកដចំពោះមុខ ។

៣.វាយោធាតុ មានធាតុខ្យល់ ។

៤.មនសិការ មានសេចក្ដីតាំងចិត្ត ។

ហេតុនាំឲ្យកើតជិវ្ហាវិញ្ញាណចិត្ត ២ មាន ៤ ប្រការ

១.ជិវ្ហាបសាទ មានបសាទអណ្ដាតល្អ ។

២.រសារម្មណ៍ មានរសផ្សេងៗ មកប្រាកដចំពោះមុខ ។

៣.អាបោធាតុ មានធាតុទឹក ។

៤.មនសិការ មានសេចក្ដីតាំងចិត្ត ។

ហេតុនាំឲ្យកើតកាយវិញ្ញាណចិត្ត ២ មាន ៤ ប្រការ

១.កាយបសាទ មានកាយបសាទល្អ ។

២.ផោដ្ឋព្វារម្មណ៍ មានក្ដៅ ត្រជាក់ រឹង ទន់ កំរើក ញ័រ មកប្រាកដចំពោះមុខ ។

៣.ថទ្ធបឋវី មានបឋវីធាតុ ដែលមានអាការៈរឹង ។

៤.មនសិការ មានសេចក្ដីតាំងចិត្ត ។

ហេតុនាំឲ្យកើតមនោធាតុ ៣ មាន ៤ ប្រការ

១.បញ្ចទ្វារ មានបសាទទាំង ៥ មានចក្ខុជាដើម ។

២.បញ្ចារម្មណ៍ មានអារម្មណ៍ទាំង ៥ មានរូបជាដើម ។

៣.ហទយវត្ថុ មានហទយវត្ថុ ជាទីតាំងនៃចិត្ត និង ចេតសិក ។

៤.មនសិការ មានសេចក្ដីតាំងចិត្ត ។

ហេតុនាំឲ្យកើតមនោវិញ្ញាណធាតុ ៧៦ មាន ៤ ប្រការ

១.មនោទ្វារ បានដល់ ភវង្គចិត្ត ១៩ គឺ ឧបេក្ខាសន្តីរណចិត្ត ២, មហាវិបាកចិត្ត ៨, មហគ្គតវិបាកចិត្ត ៩ ។

២.អារម្មណ៍ ៦ បានដល់រូបារម្មណ៍ ជាដើម ។

៣.ហទយវត្ថុ បានដល់វត្ថុហទយរូប (សម្រាប់ក្នុងបញ្ចវោការភូមិ គឺ ភូមិដែលមានខន្ធ ៥) ឬ ដែលមិនមានវត្ថុហទយរូប (សម្រាប់ក្នុងចតុវោការភូមិ គឺ ភូមិដែលមានខន្ធ ៤) ។

៤.មនសិការ មានសេចក្ដីតាំងចិត្ត ។

អត្ថនៃពាក្យថាកុសល ៥ ប្រការ

១.អារោគ្យត្ថ ដោយអត្ថថា មិនមានរោគ គឺ មិនមានរាគៈ ជាដើម ។

២.សន្ធរត្ថ ដោយអត្ថថា ល្អស្អាត គឺ ជួយគាំទ្រដល់សត្វទាំងឡាយ ។

៣.ឆេកត្ថ ដោយអត្ថថា ឆ្លាតឈ្លាស ។

៤.អនវជ្ជត្ថ មិនមានទោសដែលនឹងគប្បីតិះដៀលបាន ។

៥.សុខវិបាកត្ត ដោយអត្ថថា ឲ្យផលជាសុខ ។

ហេតុនាំឲ្យកើតមហាកុសល មាន ៥ ប្រការ

១.បុព្វេ ច កតបុញ្ញតា ធ្លាប់ធ្វើបុណ្យទុកពីកាលមុន ។

២.បដិរូបទេសវាស នៅក្នុងប្រទេសដ៏សមគួរ ។

៣.សប្បុរិសូបនិស្សយ សេពគប់នឹងសប្បុរស ។

៤.សទ្ធម្មស្សវន ស្តាប់ធម៌របស់សប្បុរស ។

៥.អត្តសម្មាបណិធិ តាំងខ្លួនទុកដោយប្រពៃ ។

ហេតុនាំឲ្យកើតមហាកុសលសោមនស្ស មាន ៦ ប្រការ

១.សោមនស្សបដិសន្ធិកតា មានបដិសន្ធិចិត្ត ជាសោមនស្ស ។

២.សទ្ធាពហុលតា មានសទ្ធាច្រើន ។

៣.វិសុទ្ធទិដ្ឋិតា មានសេចក្តីយល់ឃើញត្រឹមត្រូវ អស់មន្ទិល ។

៤.អានិសំសទស្សាវិតា ឃើញអានិសង្សនៃកុសលកម្មនោះៗ ។

៥.ឥដ្ឋារម្មណសមាយោគោ បានជួបនឹងឥដ្ឋារម្មណ៍ គឺ បានទេយ្យធម៌ និង បដិគ្គាហកៈ ដែលជាទីពេញចិត្ត ។

៦.កស្សចិបីឡាភាវោ មិនមានឧបសគ្គណាៗ រារាំង ។

ហេតុនាំឲ្យកើតមហាកុសលឧបេក្ខា មាន ៦ ប្រការ

១.ឧបេក្ខាបដិសន្ធិកតា មានបដិសន្ធិចិត្តជាឧបេក្ខា ។

២.អប្បសទ្ធតា មានសទ្ធាតិច ។

៣.អវិសុទ្ធទិដ្ឋិ មានសេចក្តីយល់ឃើញមិនបរិសុទ្ធ មានមន្ទិលលាយខ្លះ ។

៤.អានិសំសអទស្សាវិតា មិនឃើញ ឬ មិនយល់ក្នុងអានិសង្ស នៃកុសលកម្មនោះៗ ។

៥.មជ្ឈត្តារម្មណសមាយោគោ បានជួបនឹងអារម្មណ៍ជាកណ្តាល គឺ បានទេយ្យធម៌ និង បដិគ្គាហក ជាយ៉ាងកណ្តាល ។

៦.កស្សចិបីឡិកតា មានឧបគ្គឯណានីមួយមករារាំង ។

ហេតុនាំឲ្យកើតមហាកុសលញ្ញាណសម្បយុត្តចិត្ត មាន ៤ ប្រការ

១.បញ្ញាសំវត្តនិកកម្មូបនិស្សយតា បដិសន្ធិមក ដោយអាស្រ័យកុសលកម្ម ដែលប្រកប ដោយបញ្ញា ។

២.អព្យាបជ្ឈលោកូបបត្តិយា កើតក្នុងជាតិ ដែលអស់សេចក្តីកង្វល់ព្រួយបារម្ភ ប្រាសចាក សេចក្តីព្យាបាទ មានឱកាសបានចូលវត្តស្តាប់ធម៌ ។

៣.កិលេសទូរតា ឆ្ងាយចាកកិលេស មិនចាប់អារម្មណ៍ក្នុងការស្វែងរកធម៌ ។

៤.ឥន្ទ្រិយបរិបាកតា មានបញ្ញិន្ទ្រីយ៍ចាស់ក្លា គឺ មានអាយុចន្លោះ ៤០ ដល់ ៥០ ឆ្នាំ ហៅថា បញ្ញាទសក ដែលជាវ័យ មានបញ្ញា ពិនិត្យពិចារណាដោយល្អិតល្អន់ ដល់ហេតុផល ។

ន័យម្យ៉ាងទៀត ហេតុនាំឲ្យកើតមហាកុសលញ្ញាណសម្បយុត្តចិត្ត មាន ៧ ប្រការ

១.បរិបុច្ឆកតា តែងតែសាកសួរធម៌រឿយៗ ។

២.វត្ថុវិសទកិរិយា ស្អាតទាំងកាយទាំងចិត្ត រហូតដល់គ្រឿងប្រើប្រាស់ ។

៣.ឥន្ទ្រិយសមន្តបដិវជ្ជនា រក្សាឥន្ទ្រីយ៍ ៥ មានសទ្ធាជាដើម ។

៤.ទុប្បញ្ញបុគ្គលបរិវជ្ជនា គេចចេញឲ្យផុតអំពីបុគ្គល ដែលមិនមានបញ្ញា ។

៥.បញ្ញវន្តបុគ្គលសេវនា សេពគប់នឹងបុគ្គលជាបណ្ឌិត ។

៦.គម្ភីរញាណចរិយបច្ចវេក្ខណា ពិចារណាធម៌ដ៏ជម្រៅ ។

៧.តទធិមុត្តតា បង្អោនចិត្តស្វែងរកសនៃធម៌ ដែលជញ្ជឹងគិត ដែលធ្វើត្រូវឲ្យកើតបញ្ញា ។

ហេតុនាំឲ្យកើតមហាកុសលញាណវិប្បយុត្តចិត្ត មាន ៤ ប្រការ

១.បញ្ញាអសំវត្តនិកកម្មូបនិស្សយតា បដិសន្ធិមកដោយមិនបានអាស្រ័យកុសលកម្ម ដែលប្រកបដោយបញ្ញា ។

២.សព្យាបជ្ឈលោកូបបត្តិយា កើតក្នុងជាតិដែលមិនអស់សេចក្តីកង្វល់ ព្រួយបារម្ភនៅពេញទៅដោយការព្យាបាទ ។

៣.កិលេសាទូរតា មិនធ្វើចិត្តឲ្យឆ្ងាយចាកកិលេស នៅចាប់អារម្មណ៍ក្នុងការស្វែងរកកិលេសធម៌ ។

៤.ឥន្ទ្រិយអបរិបាកតា មានបញ្ចិន្ទ្រីយ៍ នៅមិនទាន់ចាស់ក្លា ព្រោះសេចក្តីប្រមាទក្នុងវ័យ ។

ចេតសិកបរមត្ថ ៥២ ដួង

ក-អញ្ញសមានាចេតសិក ១៣ ដួង:

ផស្សោ ប៉ះអារម្មណ៍, **វេទនា** សោយអារម្មណ៍, **សញ្ញា** សម្គាល់អារម្មណ៍, **ចេតនា** គិតចាត់ចែងអារម្មណ៍, **ឯកគ្គតា** ផ្គងចិត្តឲ្យមានអារម្មណ៍តែមួយ, **ជីវិតិន្ទ្រិយំ** ញុំាងសហជាតធម៌ឲ្យរស់

នៅ, **មនសិការោ** ធ្វើទុកក្នុងចិត្ត, **វិតក្កោ** ត្រិះរិះអារម្មណ៍, **វិចារោ** ពិចារណានូវអារម្មណ៍, **អធិមោក្ខោ** ចុះស៊ុបក្នុងអារម្មណ៍, **វីរិយ** ព្យាយាម, **បីតិ** ឆ្អែតក្នុងកាយក្នុងចិត្ត, **ឆន្ទោ** បំណងក្នុងអារម្មណ៍។

ខ-អកុសលចេតសិក ១៤ ដួង:

មោហោ វង្វេងក្នុងអារម្មណ៍, **អហិរិកំ** មិនខ្មាសបាប, **អនោត្តប្បំ** មិនតក់ស្លុតក្នុងបាប, **ឧទ្ធច្ចំ** រវើរវាយក្នុងអារម្មណ៍, **លោភោ** ជាប់ជំពាក់ក្នុងអារម្មណ៍, **ទិដ្ឋិ** ការយល់ខុស, **មានោ** រឹងត្អឹង, **ទោសោ** ប្រទូស្តក្នុងអារម្មណ៍, **ឥស្សា** ច្រណែន, **មច្ឆរិយំ** កំណាញ់, **កុក្កុច្ចំ** ក្តៅក្រហាយស្តាយក្រោយ, **ថីនំ** រួញរាចំពោះកុសល, **មិទ្ធំ** ងងុយងោកងក់, **វិចិកិច្ឆា** សង្ស័យ ។

គ-សោភណចេតសិក ២៥ ដួង:

សទ្ធា ជឿកម្មផល, **សតិ** រលឹកដឹងខុសត្រូវ, **ហិរិ** ខ្មាសបាប, **ឱត្តប្ប** តក់ស្លុតក្នុងអំពើបាប, **អលោភោ** មិនជាប់ជំពាក់, **អទោសោ** មិនប្រទូស្ត, **តត្រមជ្ឈត្តតា** សម្លឹងកណ្តាល, **កាយបស្សទ្ធិ** ស្ងប់កាយ, **ចិត្តបស្សទ្ធិ** ស្ងប់ចិត្ត, **កាយលហុតា** ស្រាលកាយ, **ចិត្តលហុតា** ស្រាលចិត្ត, **កាយមុទុតា** ទន់ភ្លន់កាយ, **ចិត្តមុទុតា** ទន់ភ្លន់ចិត្ត, **កាយកម្មញ្ញតា** កាយគួរដល់ការងារ, **ចិត្តកម្មញ្ញតា** ចិត្តគួរដល់ការងារ, **កាយបាគុញ្ញតា** កាយស្ទាត់ជំនាញ, **ចិត្តបាគុញ្ញតា** ចិត្តស្ទាត់ជំនាញ, **កាយុជុកតា** កាយត្រឹមត្រូវ, **ចិត្តុជុកតា** ភាវៈនៃចិត្តត្រង់, **សម្មាវាចា** សម្តីប្រពៃ, **សម្មាកម្មន្តោ** ការងារប្រពៃ, **សម្មាអាជីវោ** អាជីវៈប្រពៃ, **ករុណា** អាណិត, **មុទិតា** ទន់ភ្លន់, **បញ្ញិន្ទ្រិយំ** ភាវៈជាធំក្នុងការចេះដឹង គឺបញ្ញា ។

-**សព្វចិត្តសាធារណចេតសិក** ៧ គឺៈ ផស្សោ, វេទនា, សញ្ញា, ចេតនា, ឯកគ្គតា, ជីវិតិន្ទ្រិយំ, មនសិការោ ។

-**បកិណ្ណកចេតសិក** ៦ គឺៈ វិតក្កោ, វិចារោ, អធិមោក្ខោ, វីរិយំ, បីតិ, ឆន្ទោ ។

-**សោភណសាធារណចេតសិក** ១៩ គឺៈ សទ្ធា, សតិ, ហិរិ, ឱត្តប្ប, អលោភោ, អទោសោ, តត្រមជ្ឈត្តតា, កាយបស្សទ្ធិ, ចិត្តបស្សទ្ធិ, កាយលហុតា, ចិត្តលហុតា, កាយមុទុតា, ចិត្តមុទុតា, កាយកម្មញ្ញតា, ចិត្តកម្មញ្ញតា, កាយបាគុញ្ញតា, ចិត្តបាគុញ្ញតា, កាយុជុកតា, ចិត្តុជុកតា ។

-**វិរតិ** ៣ គឺៈ សម្មាវាចា, សម្មាកម្មន្តោ, សម្មាអាជីវោ ។

-**អប្បមញ្ញាចេតសិក** ២ គឺៈ ករុណា, មុទិតា ។

-**បញ្ញិន្ទ្រិយចេតសិក** ១ គឺៈ បញ្ញិន្ទ្រិយំ ។

- **សព្វចិត្តសាធារណចេតសិក** ៧ ប្រកបក្នុងចិត្តទាំងអស់ ៨៩ ឬ ១២១ ។
- **វិតក្កចេតសិក** ប្រកបបានក្នុងចិត្ត ៥៥ ដួង គឺ កាមចិត្ត ៤៤ (វៀរទ្វិបញ្ចវិញ្ញាណចិត្ត ១០), បឋមជ្ឈានចិត្ត ១១ ។
- **វិចារចេតសិក** ប្រកបបានក្នុងចិត្ត ៦៦ គឺ កាមចិត្ត ៤៤ (វៀរទ្វិបញ្ចវិញ្ញាណចិត្ត១០), បឋមជ្ឈានចិត្ត ១១, ទុតិយជ្ឈានចិត្ត ១១ ។
- **អធិមោក្ខចេតសិក** ប្រកបបានក្នុងចិត្ត ១១០ គឺ កាមចិត្ត ៤៣ (វៀរទ្វិបញ្ចវិញ្ញាណចិត្ត ១០, វិចិកិច្ឆាសម្បយុត្តចិត្ត ១), មហគ្គតចិត្ត ២៧, លោកុត្តរចិត្ត ៤០ ។
- **វីរិយចេតសិក** ប្រកបបានក្នុងចិត្ត ១០៥ គឺ កាមចិត្ត ៣៨ (វៀរអហេតុកវិបាកចិត្ត១៥,

បញ្ចទ្វារាវជ្ជនចិត្ត ១), មហគ្គតចិត្ត ២៧, លោកុត្តរចិត្ត ៤០ ។

➢ **បីតិចេតសិក** ប្រកបបានក្នុងចិត្ត ៥១ គឺ កាមសោមនស្សសហគ្គតចិត្ត ១៨, បឋមជ្ឈាន ចិត្ត ១១, ទុតិយជ្ឈានចិត្ត ១១, តតិយជ្ឈានចិត្ត ១១ ។

➢ **ឆន្ទចេតសិក** ប្រកបបានក្នុងចិត្ត ១០១ គឺ កាមចិត្ត ៣៤ (វៀរមោហមូលចិត្ត ២, អហេតុកចិត្ត ១៨, មហគ្គតចិត្ត ២៧, លោកុត្តរចិត្ត ៤០ ។

(ចប់សម្បយោគន័យអញ្ញសមានាចេតសិក ១៣)

- **មោចតុកចេតសិក** ៤ ប្រកបបានក្នុងអកុសលចិត្ត ១២ ទាំងអស់ ។

- **លោតិកចេតសិក ៣ គឺ:**

-**លោភចេតសិក** ប្រកបបានក្នុងលោភមូលចិត្ត ៨ ។

-**ទិដ្ឋិចេតសិក** ប្រកបបានក្នុងទិដ្ឋិគតសម្បយុត្តចិត្ត ៤ ។

-**មានចេតសិក** ប្រកបបានក្នុងទិដ្ឋិគតវិប្បយុត្តចិត្ត ៤ ។

- **ទោចតុកចេតសិក** ៤ ប្រកបបានក្នុងទោសមូលចិត្ត ២ ។
- **ថីនុកចេតសិក** ២ ប្រកបបានក្នុងអកុសលសសង្ខារិកចិត្ត ៥ ។
- **វិចិកិច្ឆាចេតសិក** ១ ប្រកបបានក្នុងវិចិកិច្ឆាសម្បយុត្តចិត្ត ១ ។

(ចប់អកុសលចេតសិក ១៤)

➢ **សោភណសាធារណចេតសិក** ១៩ ប្រកបបានក្នុងសោភណចិត្តទាំងអស់ ៥៩ ឬ ៩១។

➢ **ទិរតិចេតសិក** ៣ ប្រកបបានក្នុងចិត្ត ១៦ ឬ ៤៨ គឺ មហាកុសលចិត្ត ៨, លោកុត្តរចិត្ត ៨ ឬ ៤០ ។

➢ **អប្បមញ្ញាចេតសិក** ២ ប្រកបបានក្នុងចិត្ត ២៨ គឺ មហាកកុសលចិត្ត ៨, មហាកិរិយាចិត្ត ៨, រូបាវចរចិត្ត ១២ (វៀរបញ្ចមជ្ឈានចិត្ត ៣) ។

➢ **បញ្ញាចេតសិក** ១ ប្រកបបានក្នុងចិត្ត ៤៧ ឬ ៧៩ គឺ មហាកុសលញាណសម្បយុត្តចិត្ត ៤, មហាវិបាកញាណសម្បយុត្តចិត្ត ៤, មហាកិរិយាញាណសម្បយុត្តចិត្ត ៤, មហគ្គតចិត្ត ២៧, លោកុត្តរចិត្ត ៨ ឬ ៤០ ។

❖ **អនិយយោគីចេតសិក** សំដៅសេចក្ដីថា ចេតសិក ដែលប្រកបមិនប្រាកដ មាន ១១ គឺ ឥស្សា, មច្ឆរិយ, កុក្កុច្ច, សម្មាវាចា, សម្មាកម្មន្ត, សម្មាអាជីវ, ករុណា, មុទិតា, មាន, ថីន, មិទ្ធ ។

❖ **នានាកទាចិចេតសិក** សំដៅសេចក្ដីថា ចេតសិក ដែលប្រកបបានមួយដងមួយកាល និង

មិនប្រកបព្រមគ្នា មាន ៨ គឺ ឥស្សា, មច្ឆរិយ, កុក្កុច្ច, សម្មាវាចា, សម្មាកម្ម, សម្មាអាជីវ, ករុណា, មុទិតា ។

❖ **កទាចិចេតសិក** សំដៅសេចក្ដីថា ចេតសិកដែលប្រកបបានមួយដងមួយកាល មាន១ គឺ ១។

❖ **សហកទាចិចេតសិក** សំដៅសេចក្ដីថា ចេតសិក ដែលប្រកបបានមួយដងមួយកាលតែព្រមគ្នា មាន ២ គឺ ថីន, មិទ្ធ ។

❖ **និយតយោគីចេតសិក** សំដៅសេចក្ដីថា ចេតសិក ដែលប្រកបបានប្រាកដ មាន ៤១ គឺ

ចេតសិក ៤១, ដែលក្រៅអំពីនិយតយោគីចេតសិក ១១ ។

សង្គហន័យដោយពិស្ដារចែកចេតសិក ២៧ ដោយអកុសលចេតសិក ១២

១.លោភមូលចិត្តទី ១ មានចេតសិកប្រកប ១៩ គឺ អញ្ញសមានចេតសិ ១៣, មោចតុក ៤, លោភ, ទិដ្ឋិ ។

២.លោភមូលចិត្តទី ២ មានចេតសិក ២១ គឺ អញ្ញសមានចេតសិក ១៣, មោចតុក ៤, លោភ, មាន, ថីទុក ២ ។

៣.លោភមូលចិត្តទី ៣ មានចេតសិកប្រកប ១៩ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១៣, មោចតុក ៤, លោភ, មាន, ។

៤.លោភមូលចិត្តទី ៤ មានចេតសិកប្រកប ២១ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១៣, មោចតុក ៤, លោភ, មាន, ថីទុក ២ ។

៥.លោភមូលចិត្តទី ៥ មានចេតសិកប្រកប ១៨, គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១២ (វៀរបីតិ), មោចតុក ៤, លោភ, ទិដ្ឋិ ។

៦.លោភមូលចិត្តទី ៦ មានចេតសិកប្រកប ២០ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១២ (វៀរបីតិ), មោចតុក ៤, លោភ, ទិដ្ឋិ, ថីទុក ២ ។

៧.លោភមូលចិត្តទី ៧ មានចេតសិកប្រកប ១៨ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១២ (វៀរបីតិ), មោចតុក ៤, លោភ, មាន ។

៨.លោភមូលចិត្តទី ៨ មានចេតសិកប្រកប ២០ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១២ (វៀរបីតិ), មោចតុក ៤, លោភ, មាន, ថីទុក ២ ។

៩.ទោសមូលចិត្តទី ១ មានចេតសិកប្រកប ២០ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១២ (វៀរបីតិ), មោចតុក ៤, ទោចតុក ៤ ។

១០ទោសមូលចិត្តទី ២ មានចេតសិកប្រកប ២២ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១២ (វៀរបីតិ), មោចតុក ៤, ទោចតុក ៤, ថីទុក ២ ។

១១.មោហមូលចិត្តទី ១ មានចេតសិកប្រកប ១៥ អញ្ញសមានាចេតសិក ១០ (វៀរអធិមោក្ខ, បីតិ, ឆន្ទ), មោចតុក ៤, វិចិកិច្ឆា ១ ។

១២.មោហមូលចិត្តទី ២ មានចេតសិកប្រកប ១៥ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១១ (វៀរបីតិ, ឆន្ទ), មោចតុក ៤ ។

- **ទ្វិបញ្ចវិញ្ញាណចិត្ត ១០** មានចេតសិកប្រកប ៧ គឺ សព្វចិត្តសាធារណចេតសិក ៧ ។
- **សម្បដិច្ឆន្នចិត្ត ២, ឧបេក្ខាសន្តីរណចិត្ត ២, បញ្ចទ្វារាវជ្ជនចិត្ត ១** រួមជា ៥ មានចេតសិកប្រកប ១០ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១០ (វៀរវីរិយ, បីតិ, ឆន្ទ) ។
- **សោមនស្សន្តីរណចិត្ត** មានចេតសិកប្រកប ១១ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១១ (វៀរវីរិយ, ឆន្ទ) ។
- **មនោទ្វារាវជ្ជនចិត្ត** មានចេតសិកប្រកប ១១ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១១ (វៀរបីតី, ឆន្ទ) ។

❖ **ហសិតុប្បាទចិត្ត** មានចេតសិកប្រកប ១២ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១២ (វៀរឆន្ទ)។

ចែកចេតសិក ៣៨ ដោយកាមាវចរសោភណចិត្ត ២៤

▪ **មហាកុសលចិត្តទី ១ ទី ២** មានចេតសិកប្រកប ៣៨ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១៣, សោភណចេតសិក ២៥ ។

▪ **មហាកុសលចិត្តទី ៣ ទី ៤** មានចេតសិកប្រកប ៣៧ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១៣, សោភណចេតសិក ២៤ (វៀរបញ្ញា) ។

▪ **មហាកុសលចិត្តទី ៥ ទី ៦** មានចេតសិកប្រកប ៣៧ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១២ (វៀរបីតិ), សោភណចេតសិក ២៥ ។

▪ **មហាកុសលចិត្តទី ៧ ទី ៨** មានចេតសិកប្រកប ៣៦ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១២ (វៀរបីតិ), សោភណចេតសិក ២៤ (វៀរបញ្ញា) ។

➢ **មហាវិបាកចិត្តទី ១ ទី ២** មានចេតសិកប្រកប ៣៣ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១៣, សោភណសាធារណចេតសិក ១៩, បញ្ញា ១ ។

➢ **មហាវិបាកចិត្តទី ៣ ទី ៤** មានចេតសិកប្រកប ៣២ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១៣, សោភណសាធារណចេតសិក ១៩ ។

➢ **មហាវិបាកចិត្តទី ៥ ទី ៦** មានចេតសិកប្រកប ៣២ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១២ (វៀរបីតិ), សោភណសាធារណចេតសិក ១៩, បញ្ញា ១ ។

➢ **មហាវិបាកចិត្ត ទី ៧ ទី ៨** មានចេតសិកប្រកប ៣១ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១២

(វៀរបីតិ), សោភណសាធារណចេតសិក ១៩ ។

➢ **មហាកិរិយាចិត្តទី ១ ទី ២** មានចេតសិកប្រកប ៣៥ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១៣, សោភណសាធារណចេតសិក ២២ (វៀរវិរិយ ៣) ។

➢ **មហាកិរិយាចិត្តទី ៣ ទី ៤** មានចេតសិកប្រកប ៣៤ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១៣, សោភណសាធារណចេតសិក ២២ (វៀរវិរតិ ៣, បញ្ញា ១) ។

➢ **មហាកិរិយាចិត្តទី ៥ ទី ៦** មានចេតសិកប្រកប ៣៤ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១២ (វៀរបីតិ), សោភណសាធារណចេតសិក ២១ (វៀរវិរតិ ៣, បញ្ញា ១) ។

➢ **មហាកិរិយាចិត្តទី ៧ ទី ៨** មានចេតសិកប្រកប ៣៣ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១២ (វៀរបីតិ), សោភណសាធារណចេតសិក ២១ (វៀរវិរតិ ៣, បញ្ញា ១) ។

ចែកចេតសិក ៣៥ ដោយមហគ្គតចិត្ត ២៧

❖ **បឋមជ្ឈានចិត្ត ៣** មានចេតសិកប្រកប ៣៥ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១៣, សោភណ-សាធារណចេតសិក ២២ (វៀរវិរតិ ១) ។

❖ **ទុតិយជ្ឈានចិត្ត ៣** មានចេតសិកប្រកប ៣៤ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១២ (វៀរវិតក្ក), សោភណសាធារណចេតសិក ២២ (វៀរវិរតិ ៣) ។

❖ **តតិយជ្ឈានចិត្ត ៣** មានចេតសិកប្រកប ៣៣ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១១ (វិតក្ក, វិចារ), សោភណសាធារណចេតសិក ២២ (វៀរវិរតិ ៣) ។

❖ **ចតុត្ថជ្ឈានចិត្ត ៣** មានចេតសិកប្រកប ៣២ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១០ (វៀរវិតក្ក, វិចារ, បីតិ), សោភណសាធារណចេតសិក ២២ (វៀរវិរតិ ៣) ។

❖ **បញ្ចមជ្ឈានចិត្ត ១៥** មានចេតសិកប្រកប ៣០ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១០ (វៀរវិតក្ក,

វិចារ, បីតិ), សោភណសាធារណចេតសិក ២០ (វៀរវិរតិ ៣, អប្បមញ្ញា ២) ។

ចែកចេតសិក ៣៦ ដោយលោកុត្តរចិត្ត ៤០

❖ **បឋមជ្ឈានចិត្ត ៨** មានចេតសិកប្រកប ២៦ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១៣, សោភណ-សាធារណចេតសិក ២៣ (វៀរអប្បមញ្ញា ២) ។

❖ **ទុតិយជ្ឈានចិត្ត ៨** មានចេតសិកប្រកប ៣៥ គឺ អប្បមញ្ញាចេតសិក ១២ (វៀរវិតក្ក), សោភណសាធារណចេតសិក ២៣ (វៀរអប្បមញ្ញា ២) ។

❖ **តតិយជ្ឈានចិត្ត ៨** មានចេតសិកប្រកប ៣៤ គឺ អញ្ញសមានាចេតសិក ១១ (វៀរវិតក្ក, វិចារ), សោភណសាធារណចេតសិក ២៣ (វៀរអប្បមញ្ញា ២) ។

❖ **ចតុត្ថជ្ឈានចិត្ត ៨** និង បញ្ចមជ្ឈានចិត្ត ៨ មានចេតសិកប្រកប ៣៣ គឺ អញ្ញសមានា-ចេតសិក ១០(វៀរអប្បមញ្ញា ២) ។

(ចប់ចេតសិកបរមត្ថ)

រូបបរមត្ថ ២៨

ក-សភាវរូប ១៨ គឺ:

បឋវីធាតុ (ធាតុដី), **អាបោធាតុ** (ធាតុទឹក), **តេជោធាតុ** (ធាតុភ្លើង), **វាយោធាតុ** (ធាតុខ្យល់), **ចក្ខុបសាទរូប** (ភ្នែក), **សោតបសាទរូប** (ត្រចៀក), **ឃានបសាទរូប** (ច្រមុះ), **ជិវ្ហាបសាទរូប** (អណ្តាត), **កាយបសាទរូប** (កាយ), **រូបារម្មណ** (រូប), **សទ្ទារម្មណ៍** (សម្លេង), **គន្ធារម្មណ៍** (ក្លិន), **រសារម្មណ៍** (រស), **ឥត្ថីភាវរូប** (រូបស្រី), **បុរិសភាវរូប** (រូបប្រុស), **ហទយវត្ថុរូប** (បេះដូង), **ជីវិតរូប** (ជីវិត), **អាហាររូប** (អាហារ) ។

ខ-អសភាវរូប ១០ គឺៈ

បរិច្ឆេទរូប (រូបជាចន្លោះ), **កាយវិញ្ញត្តិរូប** (កំរើកកាយ, **វចីវិញ្ញត្តិរូប** (កំរើកវាចា), **រូបលហុតា** (រូបស្រាល), **រូបមុទុតា** (រូបទន់), **រូបកម្មញ្ញតា** (រូបគួរដល់ការងារ), **ឧចយរូប** (រូបកើតឡើង), **សន្តតិរូប** (តំណនៃរូប), **ជរតារូប** (រូបជរា), **អនិច្ចតារូប** (រូបមិនទៀង) ។

-**មហាភូតរូប** ៤ គឺៈ បឋវី, អាបោ, តេជោ, វាយោ ។

-**ឧបាទាយរូប** ២៤ គឺៈ បសាទរូប ៥, វិសយរូប ៤ ឬ ៧, ហទយរូប ១, ឥត្ថីភាវរូប ១, បុរិសភាវរូប ១,អាហាររូប ១, ជីវិតរូប ១, វិញ្ញត្តិរូប ១, អាកាសរូប (បរិច្ឆេទរូប), វិការរូប ៣, លក្ខណរូប ៤ ។

-**រូប** ៩ កើតតែអំពីកម្មសុទ្ធ គឺៈ បសាទរូប ៥, ភាវរូប ២, ជីវិតរូប ១, ហទយរូប ១ ។

-**រូប** ២ កើតតែអំពីចិត្តសុទ្ធ គឺៈ កាយវិញ្ញត្តិរូប ១, វចីវិញ្ញត្តិរូប ១ ។

-**រូប** ១ គឺ សំឡេង កើតអំពីចិត្តក៏មាន កើតអំពីឧតុក៏មាន ។

-**វិការរូប** ៣ គឺៈ រូបលហុតា, រូបមុទុតា, រូបកម្មញ្ញតា ។ វិការរូប ៣ នេះ កើតអំពីចិត្តក៏មាន កើតអំពីអាហារក៏មាន ។

-**រូប** ៩ គឺៈ មហាភូតរូប ៤, និង វណ្ណោ ១, គន្ធោ ១, រសោ ១, ឱជា ១, អាកាសធាតុ ១ ។ រូប ៩ នេះ កើតអំពីកម្មក៏មាន កើតអំពីចិត្តក៏មាន កើតអំពីឧតុក៏មាន កើតអំពីអាហារក៏មាន ។

អាការៈ ៣២ ចែកជាធាតុ ៤

១.ធាតុដី មាន ២០ និងចែកជា ៤ ពួក គឺ:

១.ធាតុដី ២០

1-**តចបញ្ចកៈ** កេសា (សក់), លោមា (រោម), នខា (ក្រចក), ទន្តា (ធ្មេញ), តចោ (ស្បែក) ។

2-**វក្កបញ្ចកៈ** មំសំ (សាច់), នហារូ (សសៃ), អដ្ឋិ (ឆ្អឹង), អដ្ឋិមិញ្ជំ (ខួរក្នុងឆ្អឹង), វក្កំ (ទាច) ។

3-**បប្ផាសបញ្ចកៈ** ហទយំ (បេះដូង), យកនំ (ថ្លើម), កិលោមកំ (វាវ), បិហកំ (ក្រពះ), បប្ផាសំ (សួត) ។

4-**អន្តំ** (ពោះវៀនធំ), អន្តគុណំ (ពោះវៀនតូច), ឧទរយំ (អាហារថ្មី), ករីសំ (អាហារចាស់), មត្ថលុង្គំ (ខួរក្នុងក្បាល) ។

២.ធាតុទឹក មាន ១២ ចែកជា ២ ពួក

1-**ពួកមេទឆក្កៈ** បិត្តំ (ប្រមាត់), សេម្ហំ (ស្លេស្ម), បុព្វោ (ខ្ទុះ), លោហិតំ (ឈាម), សេទោ (ញើស), មេទោ (ខ្លាញ់ខាប់) ។

2-**ពួកមុត្តឆក្កៈ** អស្សុ (ទឹកភ្នែក), វសា (ខ្លាញ់រាវ), ខេឡោ (ទឹកមាត់), សង្ឃានិកា (ទឹកសំបោ), លសិកា (ទឹករំអិល), មុត្តំ (ទឹកមូត្រ) ។

៣.ធាតុភ្លើង មាន ៤

១.ឧស្មាតេជោ ភ្លើងដែលធ្វើឲ្យរាកាយក្តៅ ។

២.បាចកតេជោ ភ្លើងរំលាយអាហារ ។

៣.ជីរណតេជោ ភ្លើងដែលធ្វើឲ្យទ្រុឌទ្រោម មានធ្មេញចាក់ សក់ស្កូវ ជាដើម ។

៤.សន្តាបនតេជោ ភ្លើងដែលធ្វើឲ្យក្តៅ រហូតដល់មានជម្ងឺ ។

៤.ធាតុខ្យល់ មាន ៦

១.ឧទ្ធង្គមវាយោ ខ្យល់ដែលបក់ឡើងទៅខាងលើ ។

២.អធោគមវាយោ ខ្យល់ដែលបក់ចុះក្រោម ។

៣.កុច្ឆិសយវាយោ ខ្យល់ក្នុងផ្ទៃពោះ ។

៤.កោដ្ឋាសយវាយោ ខ្យល់ក្នុងពោះវៀន ។

៥.អង្គមង្គានុសារិវាយោ ខ្យល់ត្រាច់ទៅតាមអវយវៈតូចធំ ។

៦.អស្សាសបស្សាសវាយោ ខ្យល់ដកដង្ហើមចូល-ចេញ ។

អានិសង្សរបស់កម្មដ្ឋាន

១.កម្មដ្ឋាន ១០ គឺ ពុទ្ធានុស្សតិ, ធម្មានុស្សតិ, សង្ឃានុស្សតិ, សីលានុស្សតិ, ចាគានុស្សតិ, ទេវតានុស្សតិ, ឧបសមានុស្សតិ, មរណានុស្សតិ ត្រូវជា ៨ និង បដិកូលសញ្ញា ១ ធាតុវវដ្ឋាន មានត្រឹមតែ ឧបចារៈ ។

២.កម្មដ្ឋានដែលនៅសល់ ៣០ គឺ កសិណ ១០, អសុភ ១០, អានាបានស្សតិ ១, កាយគតាសតិ ១, ព្រហ្មវិហារ ៤, អរូប ៤ នេះមានទាំង ឧបចារៈ និង អប្បនាភាវនា ។

៣.កសិណ ១០, អានាបានស្សតិ ១ ទាំង ១ នេះ ឲ្យសម្រេច រូបឈាន តាំងអំពី បឋមជ្ឈានដល់ បញ្ចមជ្ឈាន ។

៤.អសុភ ១០, កាយគតាសតិ ១ ទាំង ១១ នេះ ឲ្យសម្រេចបានត្រឹមតែ បឋមជ្ឈាន ។

៥.ព្រហ្មវិហារ ៣ គឺ មេត្តា ១, ករុណា ១, មុទិតា ១ ឲ្យសម្រេចបានត្រឹមតែ ចតុត្ថជ្ឈាន ។

៦.ឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារ ឲ្យសម្រេចបានត្រឹមតែ បញ្ចមជ្ឈាន ។

សង្គ្រោះចរិត ៦ ក្នុងកម្មដ្ឋាន ៤០

១.អសុភ ១០, **កាយគតាសតិ ១** ជាទីសប្បាយនៃបុគ្គល រាគចរិត ។

២.អប្បមញ្ញា ៤, **វណ្ណកសិណ ៤** ជាទីសប្បាយនៃបុគ្គល ទោសចរិត ។

៣.អានាបានស្សតិ ១ ជាទីសប្បាយនៃបុគ្គល មោហចរិត ។

៤.ពុទ្ធានុស្សតិ, **ធម្មានុស្សតិ**, **សង្ឃានុស្សតិ**, **សីលានុស្សតិ**, **ចាគានុស្សតិ**, **ទេវតានុស្សតិ** ជាទីសប្បាយនៃបុគ្គល សទ្ធាចរិត ។

៥.ឧបសមានុស្សតិ ១, សរណានុស្សតិ ១, បដិកូលសញ្ញា ១, ធាតុវវដ្ឋាន ១ ជាទីសប្បាយនៃបុគ្គល ពុទ្ធិចរិត ។

អាការៈទាំង ១០ យ៉ាង របស់កម្មដ្ឋាន

១.សង្ខាតនិទ្ទេស ត្រូវដឹងអាការៈ ដែលលោកសំដែងចេញរាប់ចំនួន ។

២.ឧបចារប្បនាវហា ត្រូវដឹងកម្មដ្ឋាន ដែលនាំនូវ ឧបចារជ្ឈាន និងកម្មដ្ឋាន ដែលនាំមកនូវ អប្បនាឈាន ។

៣.ឈានប្បភេទ ត្រូវដឹងប្រភេទរបស់ឈាន ។

៤.សមតិក្កម ត្រូវដឹងវិធីកន្លងរបស់កម្មដ្ឋាន ។

៥.វឌ្ឍនាវឌ្ឍន ត្រូវដឹងកម្មដ្ឋាន ដែលគួរចំរើនថែម និងមិនគួរចំរើនថែម ។

៦.អារម្មណ ត្រូវអារម្មណ៍របស់កម្មដ្ឋាន ។

៧.ភូមិ ត្រូវដឹងភូមិរបស់កម្មដ្ឋាន ។

៨.គហណា ត្រូវដឹងកិច្ចរៀនយកនូវកម្មដ្ឋាន ។

៩.បច្ចយ ត្រូវដឹងបច្ច័យរបស់កម្មដ្ឋាន ។

១០.ចរិយានុកូល ត្រូវដឹងកម្មដ្ឋានដែលសមគួរដល់ចរិត ។

កម្មដ្ឋាន ៤០

កសិណ ១០

១.បឋវីកសិណ យកដីធ្វើជាវង់កសិណ ។

២.អាបោកសិណ យកទឹកធ្វើជាវង់កសិណ ។

៣.តេជោកសិណ យកភ្លើងធ្វើជាវង់កសិណ ។

៤.វាយោកសិណ យកខ្យល់ធ្វើជាកសិណ ។

៥.នីលកកសិណ យកវត្ថុពណ៌ខៀវជាកសិណ ។

៦.បីតកសិណ យកវត្ថុមានពណ៌លឿងជាកសិណ ។

៧.លោហិតកកសិណ យកវត្ថុមានពណ៌ក្រហមជាកសិណ ។

៨.ឱទាតកសិណ យកវត្ថុមានពណ៌សជាកសិណ ។

៩.អាកាសកសិណ យកអាកាសដែលកំណត់ទុកជាកសិណ ។

១០.អាលោកកសិណ យកពន្លឺជាកសិណ ។

អសុភ ១០

១.ឧទ្ធុមាតក អសុភហើមពោងពងឡើង ។

២.វិនីលក អសុភហើមមានពណ៌ខៀវ ដោយច្រើន ។

៣.វិបុព្វក អសុភហើមមានខ្ទុះហូរទៅ ក្នុងខាងលើ ខាងក្រោម ។

៤.វិច្ឆិទ្ទក អសុភដែលគេកាត់ដាច់ពាក់កណ្ដាលខ្លួន ។

៥.វិក្ខាយិតក អសុភដែលសត្វខាំកកេរសីU មានសំណាម រលុះរលួយផ្សេងៗ ។

៦.វិក្ខិត្តក អសុភដែលគេកាត់ដាច់ចេញពីគ្នា ជាកំណាត់ៗ រាត់រាយទៅផ្សេងៗ ។

៧.ហតវិក្ខិត្តក អសុភដែលគេកាប់សាប់ មានស្នាមសាំរវាម ។

៨.លោហិតក អសុភត្រូវប្រហារ មានឈាមហូរស្រោចស្រព ។

៩.បុឡុវក អសុភមានដង្កូវចោះហូរចេញ តាមទ្វារទាំង ៩ ។

១០.អដ្ឋិក អសុភមានរាងឆ្អឹង រាត់រាយខ្ចាត់ខ្ចាយ ទៅផ្សេងៗ ។

អនុស្សតិ ១០

១.ពុទ្ធានុស្សតិ សេចក្តីរលឹករឿយៗ មានពុទ្ធគុណ ជាអារម្មណ៍ ។

២.ធម្មានុស្សតិ សេចក្តីរលឹករឿយៗ មានធម្មគុណ ជាអារម្មណ៍ ។

៣.សង្ឃានុស្សតិ សេចក្តីរលឹករឿយៗ មានសង្ឃគុណ ជាអារម្មណ៍ ។

៤.សីលានុស្សតិ សេចក្តីរលឹករឿយៗ មានសីលគុណ ជាអារម្មណ៍ ។

៥.ចាគានុស្សតិ សេចក្តីរលឹករឿយៗ មានចាគគុណ ជាអារម្មណ៍ ។

៦.ទេវតានុស្សតិ សេចក្តីរលឹករឿយៗ មានសទ្ធាទិគុណ របស់ទេវតា និងសទ្ធាទិគុណរបស់ខ្លួនជាអារម្មណ៍ ។

៧.មរណានុស្សតិ សេចក្តីរលឹករឿយៗ នូវសេចក្តីស្លាប់ ជាអារម្មណ៍ ។

៨.កាយគតានុស្សតិ សេចក្តីរលឹកតាំងចុះក្នុងកាយ មានកោដ្ឋាសនិមិត្ត នៃអាការៈមានសក់ជាដើម។

៩.អានាបានស្សតិ សេចក្តីរលឹក មានអស្សាសបស្សាសនិមិត្ត ជាអារម្មណ៍ ។

១០.ឧបសមានុស្សតិ សេចក្តីរលឹករឿយៗ មានគុណរបស់ព្រះនិព្វាន ដែលជាទីរម្ងាប់នូវទុក្ខ

ទាំងពួងជាអារម្មណ៍ ។

ព្រហ្មវិហារ ៤

១.មេត្តា ផ្សាយមេត្តា ដល់សព្វសត្វទាំងអស់ ។

២.ករុណា ផ្សាយករុណា ដល់សព្វសត្វទាំងអស់ ។

៣.មុទិតា ផ្សាយមុទិតា ដល់សព្វសត្វទាំងអស់ ។

៤.ឧបេក្ខា ផ្សាយឧបេក្ខា ដល់សព្វសត្វទាំងអស់ ។

អារុប្ប ៤

១.អាកាសានញ្ចាយតន យកអាកាសក្នុងបដិភាគនិមិត្ត អំពីកសិណ ៩ លើកអាកាសកសិណចេញដែលមិនមានទីបំផុត ជាអារម្មណ៍ ។

២.វិញ្ញាណញ្ចាយតន ស្រាវយកអរូបវិញ្ញាណទី ១ ដែលផ្សាយទៅ ដែលមិនមានទីបំផុតមកជាអារម្មណ៍ ។

៣.អាកិញ្ចញ្ញាយតន កំណត់យកអរូបវិញ្ញាណទី ២ ដែលផ្សាយទៅ មិនមានកង្វល់តិចតួចមកជាអារម្មណ៍ ។

៤.នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតន កំណត់យកសេចក្ដីល្អិត របស់អរូបវិញ្ញាណទី ៣ ដែលមានស្មើរតែនឹងមិនមាន មកជាអារម្មណ៍ ។

-**អាហារេបដិកូលសញ្ញា ១** ដែលយោគាវចរពិចារណា អាហារដោយបដិកូល ។

-**ចតុធាតុវវដ្ឋាន ១** ដែលព្រះយោគាវចរពិចារណា កំណត់ធាតុទាំង ៤ ក្នុងករជកាយ ។

ពោធិបក្ខយធម៌ (ធម៌ជាគ្រឿងត្រាស់ដឹង) ៣៧ ប្រការ

១.សតិប្បដ្ឋាន ៤ គឺៈ

1-**កាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន** ពិចារណាឃើញកាយ ក្នុងកាយ ។

2-**វេទនានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន** ពិចារណាឃើញវេទនា ក្នុងវេទនា ។

3-**ចិត្តានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន** ពិចារណាឃើញចិត្ត ក្នុងចិត្ត ។

4-**ធម្មានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន** ពិចារណាឃើញធម៌ ក្នុងធម៌ ។

២.សម្មប្បធាន ៤ គឺៈ

1-**បហានប្បធាន** ព្យាយាមលះបាបអកុសលធម៌ ដែលកើតឡើងហើយ ។

2-**សំវរប្បធាន** ព្យាយាមញុំាងបាបអកុសល ដែលមិនទាន់កើត មិនឲ្យកើតឡើងបាន ។

3-**ភាវនាបធាន** ព្យាយាមញុំាងកុសល ដែលមិនទាន់កើត ឲ្យកើតឡើង ។

4-**អនុរក្ខនាបធាន** ព្យាយាមរក្សាកុសលធម៌ ដែលកើតឡើងហើយ ឲ្យរឹងរឹតតែចម្រើនឡើង ។

៣.ឥទ្ធិបាទ ៤ គឺៈ

1-**ឆន្ទិទ្ធិបាទ** មានឆន្ទៈ ។

2-**ចិត្តិទ្ធិបាទ** យកចិត្តទុកដាក់ ។

3-**វីរិយិទ្ធិបាទ** មានព្យាយាម ។

4-**វិមំសិទ្ធិបាទ** ពិចារណា ។

៤.ឥន្ទ្រិយ ៥ គឺ:

1-**សទ្ធិន្ទ្រិយ** មានសទ្ធា ។
2-**វីរិយិន្ទ្រិយ** ព្យាយាម ។
3-**សតិន្ទ្រិយ** មានសតិ ។
4-**សមាធិន្ទ្រិយ** មានសមាធិ ។
5-**បញ្ញិន្ទ្រិយ** មានបញ្ញា ។

៥.ពលៈ ៥ គឺ:

1-**សទ្ធាពល** កំលាំងសទ្ធា ។
2-**វីរិយពល** កំលាំព្យាយាម ។
3-**សតិពល** កំលាំងសតិ ។
4-**សមាធិពល** កំលាំងសមាធិ ។
5-**បញ្ញាពល** កំលាំងបញ្ញា ។

៦.ពោជ្ឈង្គ ៧ គឺ:

1-**សតិសម្ពោជ្ឈង្គ** គ្រឿងត្រាស់ដឹង គឺសតិ ។
2-**ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គ** គ្រឿងត្រាស់ដឹង គឺពិចារណាធម៌ ។
3-**វីរិយសម្ពោជ្ឈង្គ** គ្រឿងត្រាស់ដឹង គឺព្យាយាម ។
4-**បីតិសម្ពោជ្ឈង្គ** គ្រឿងត្រាស់ដឹង គឺបីតិ ។
5-**បស្សទ្ធិសម្ពោជ្ឈង្គ** គ្រឿងត្រាស់ដឹង គឺបស្សទ្ធិ ។
6-**សមាធិសម្ពោជ្ឈង្គ** គ្រឿងត្រាស់ដឹង គឺសមាធិ ។
7-**ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គ** គ្រឿងត្រាស់ដឹង គឺឧបេក្ខា ។

៧.អរិយមគ្គអង្គ ៨ គឺ:

1-**សម្មាទិដ្ឋិ** ការយល់ឃើញត្រូវ ។
2-**សម្មាសង្កប្បោ** សេចក្តីត្រិះរិះត្រូវ ។
5-**សម្មាអាជីវោ** កិរិយាចិញ្ចឹមជីវិតត្រូវ ។
6-**សម្មាវាយាមោ** ព្យាយាមត្រូវ ។

3-**សម្មាវាចា** សំដីត្រូវ ។ 7-**សម្មាសតិ** សេចក្តីរលឹកត្រូវ ។

4-**សម្មាកម្មន្តោ** ការងារត្រូវ ។ 8-**សម្មាសមាធិ** កិរិយាតម្កល់ចិត្តហ្នឹងត្រូវ ។

5-**សម្មាអាជីវោ** កិរិយាចិញ្ចឹមជីវិតត្រូវ ។ រួមត្រូវជា ពោធិបក្ខិយធម៌ មាន ៣៧ ប្រការ ។

ភូមិរបស់វបស្ស ៦ យ៉ាង

១. ខន្ធ ៥ គឺ: រូប, វេទនា, សញ្ញា, សង្ខារ, វិញ្ញាណ ។

២.អាយតនៈ ១២ គឺ: ភ្នែក, ត្រចៀក, ច្រមុះ, អណ្តាត, កាយ, ចិត្ត, (នេះជាអាយតនៈខាងក្នុង៦), រូប, សំឡេង, ក្លិន, រស, ផោដ្ឋព្វៈ, ធម្មារម្មណ៍ (នេះជាអាយតនៈខាងក្រៅ ៦) ។

៣.ធាតុ ៤ គឺ: បឋវីធាតុ, អាបោធាតុ, តេជោធាតុ, វាយោធាតុ ។

៤.សច្ច ៤ គឺ: ទុក្ខសច្ច, សមុទយសច្ច, និរោធសច្ច, មគ្គសច្ច ។

៥.ឥន្ទ្រិយ ២២ គឺ: ចក្ខុន្ទ្រិយ, សោតិន្ទ្រិយ, ឃានិន្ទ្រិយ, ជិវ្ហិន្ទ្រិយ, កាយិន្ទ្រិយ, មនិន្ទ្រិយ, ឥត្ថិន្ទ្រិយ, បុរិសិន្ទ្រិយ, ជីវិតិន្ទ្រិយ, សុខិន្ទ្រិយ, ទុក្ខិន្ទ្រិយ, សោមនស្សិន្ទ្រិយ, ទោមនស្សិន្ទ្រិយ, ឧបេក្ខិន្ទ្រិយ, សទ្ធិន្ទ្រិយ, វីរិយិន្ទ្រិយ, សតិន្ទ្រិយ, សមាធិន្ទ្រិយ, បញ្ញិន្ទ្រិយ, អនញ្ញតញ្ញស្សាមីតិន្ទ្រិយ, អញ្ញិន្ទ្រិយ, អញ្ញាតាវិន្ទ្រិយ ។

៦.បដិច្ចសមុប្បាទ ១២ គឺ:

1-**អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារា** សង្ខារទាំងឡាយ (កើតមាន)ព្រោះបច្ច័យគឺអវិជ្ជាពោលគឺសេចក្តីល្ងង់។

2-**សង្ខារប្បច្ចយា វិញ្ញាណំ** វិញ្ញាណ (កើតមាន) ព្រោះបច្ច័យគឺសង្ខារ ។

3-**វិញ្ញាណប្បច្ចយា នាមរូបំ** នាមនិងរូប (កើតមាន) ព្រោះបច្ច័យគឺវិញ្ញាណ ។

4-**នាមរូបប្បច្ចយា សឡាយតនំ** អាយតនៈ ៦ (កើតមាន) ព្រោះបច្ច័យគឺនាមនិងរូប ។

5-**សឡាយតនប្បច្ចយា ផស្សោ** សម្ផស្ស (កើតមាន) ព្រោះបច្ច័យគឺអាយតនៈ ៦ ។

6-**ផស្សប្បច្ចយា វេទនា** វេទនា (កើតមាន) ព្រោះបច្ច័យគឺសម្ផស្ស ។

7-**វេទនាបច្ចយា តណ្ហា** តណ្ហា (កើតមាន) ព្រោះបច្ច័យគឺវេទនា ។

8-**តណ្ហាបច្ចយា ឧបាទានំ** ឧបាទាន (កើតមាន) ព្រោះបច្ច័យគឺតណ្ហា ។

9-**ឧបាទានប្បច្ចយា ភវោ** ភព (កើតមាន) ព្រោះបច្ច័យគឺឧបាទាន ។

10-**ភវប្បច្ចយា ជាតិ** ជាតិ (កើតមាន) ព្រោះបច្ច័យគឺភព ។

11-**ជាតិប្បច្ចយា ជរាមរណំ** ជរានិងមរណៈ (កើតមាន) ព្រោះបច្ច័យគឺជាតិ ។

12-**សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា សម្ភវន្តិ** សេចក្តីសោក សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល សេចក្តីព្រួយ សេចក្តីតូចចិត្ត និងសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ចិត្តទាំង ក៏រមែងកើតមាន (ព្រោះជាតិជាបច្ច័យដែរ) ។

- ត្រូវចាំថាៈ បើបច្ច័យរលត់ ព្រោះរលត់បច្ច័យដែរ ។

និព្វានបរមត្ថ ២ យ៉ាង គឺៈ

១.សឧបាទិសេសនិព្វានធាតុ រំលត់កិលេស តែខន្ធនៅសល់ នៅឡើយ ។

២.អនុបាទិសេសនិព្វានធាតុ រំលត់ទាំងកិលេស ទាំងខន្ធក៏បែកធ្លាយទៅ ។

ទុក្ខសច្ច មានអត្ថ ៤ យ៉ាង

១.បីឡនត្ថោ ដោយអត្ថថា បៀតបៀនសត្វឲ្យលំបាក ។

២.សំខតដ្ឋោ ដោយអត្ថថា តណ្ហាជាបច្ច័យតាក់តែង ។

៣.សន្តាបដ្ឋោ ដោយអត្ថថា ញុាំងសត្វឲ្យក្តៅ ។

៤.វិបរិណាមដ្ឋោ ដោយអត្ថថា ធ្វើសត្វឲ្យប្រែប្រួល វិបរិតផ្សេងៗ ។

សមុទយសច្ច មានអត្ថ ៤ យ៉ាង

១.អាយុហនដ្ឋោ មានអត្ថថា ប្រមូលកងទុក្ខ ។

២.និទានដ្ឋោ មានអត្ថថា ជាហេតុឲ្យកើតកងទុក្ខ ។

៣.សំយោគដ្ឋោ មានអត្ថថា ប្រកបសត្វទុកក្នុងសង្សារវដ្ត ។

៤.បលិពោធដ្ឋោ មានអត្ថថា កង្វល់ដោយវត្ថុកាម ។

និរោធសច្ច មានអត្ថ ៤ យ៉ាង

១.និស្សរណដ្ឋោ មានអត្ថថា រលាស់ខ្លួនចេញចាកភព ។

២.វិវេកដ្ឋោ មានអត្ថថា មិនកង្វល់ដោយវត្ថុកាម និង កិលេសកាម ។

៣.អសំខតដ្ឋោ មានអត្ថថា គ្មានបច្ច័យប្រជុំតាក់តែង ។

៤.អមតដ្ឋោ មានអត្ថថា ជាអមតធម៌ គឺ ធម៌មិនចេះស្លាប់ ។

មគ្គសច្ច មានអត្ថ ៤ យ៉ាង

១.និយ្យានដ្ឋោ មានអត្ថថា នាំខ្លួនចេញចាកភព ។

២.ហេតុដ្ឋោ មានអត្ថថា ជាហេតុនៃព្រះនិព្វាន ។

៣.និទស្សនដ្ឋោ មានអត្ថថា សម្តែងចេញ គឺ បានឃើញច្បាស់នូវព្រះនិព្វាន ។

៤.អធិបតេយ្យដ្ឋោ មានអត្ថថា ជាធំក្នុងការរម្ងាប់កងទុក្ខទាំងពួង ។

បទរបស់ព្រះនិព្វាន ៩ បទ គឺៈ

១.រាគវិរាគាយ ដើម្បីប្រាសចាកតម្រេក ។

២.មទនិម្មទនាយ ដើម្បីញ៉ាំញីនូវសេចក្តីស្រវឹង ។

៣.បិបាសវិនយាយ ដើម្បីកំចាត់បង់នូវការស្រេចឃ្លានក្នុងកាម ។

៤.អាលយសមុគ្ឃាតាយ ដើម្បីដកចេញនូវសេចក្តីអាល័យក្នុងកាម ។

៥.វដ្តូបច្ឆេទាយ ដើម្បីផ្តាច់បង់នូវវដ្តៈ ។

៦.តណ្ហាក្ខយាយ ដើម្បីអស់ទៅនៃតណ្ហា ។

៧.វិរាគាយ ដើម្បីមិនមានរាគៈ ។

៨.និរោធាយ ដើម្បីរំលត់បង់ ។

៩.និព្វានាយ ដើម្បីព្រះនិព្វាន ។

រៀបរៀងដោយ ព្រះភិក្ខុ **កោសល្លធម្ម នួន សារ៉េត** (ព្រះជន្ម ៣៥)

ថ្ងៃចន្ទ ៩រោច ខែកត្តិក ឆ្នាំវក អដ្ឋស័ក ព.ស.២៥៦០, គ.ស.២០១៦